

SLOVAKIA CATCHING-UP REGIONS

PROJEKT TURISTICKÉHO
CHODNÍKA POLONINY TRAIL:
POSUN VPRED

SLOVAKIA CATCHING-UP REGIONS

PROJEKT TURISTICKÉHO
CHODNÍKA POLONINY TRAIL:
POSUN VPRED

© 2020 Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj /
Svetová banka
1818 H Street NW Washington DC 20433
Tel.: 202-473-1000
Internet: www.worldbank.org

Táto publikácia je výsledkom práce zamestnancov Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj a Svetovej banky. Zistenia, výklady a závery obsiahnuté v tejto publikácii nemusia nevyhnutne vyjadrovať názory Svetovej banky, členov Výkonnej rady Svetovej banky či vlád štátov, ktoré zastupujú. Svetová banka neručí za presnosť údajov použitých v tejto publikácii. Hranice, farby, označenia, pomenovania a akékoľvek ďalšie informácie zobrazené na ktorejkoľvek mape v tejto publikácii v nijakom prípade nevyjadrujú hodnotenie Svetovej banky týkajúce sa právneho statusu akéhokoľvek územia alebo schválenie či akceptáciu takýchto hraníc.

Práva a povolenia

Na materiály obsiahnuté v tejto publikácii sa vzťahujú autorské práva. Svetová banka podporuje šírenie svojich poznatkov, preto je reprodukovanie tejto publikácie alebo jej častí povolené na nekomerčné účely a pod podmienkou, že je ako zdroj uvedená táto správa.

Akékoľvek otázky týkajúce sa práv a licenčných záležitostí, vrátane práva na reprodukciu v inom formáte či spracovanie diela, je potrebné adresovať na World Bank Publications,
The World Bank Group, 1818 H Street NW,
Washington, DC 20433, USA;
fax: 202-522-2625;
e-mail: pubrights@worldbank.org.

OBSAH

Podakovanie	5
Úvod	7
90-KILOMETROVÁ TRASA AKO VÝCHODISKO	11
ODHADOVANÉ NÁKLADY NA VÝSTAVBU	13
TECHNICKÉ PARAMETRE NÁVRHU CHODNÍKA	15
INFRAŠTRUKTÚRA A SLUŽBY	19
Všeobecné zásady projektovania	20
Táboriská	22
Zastrešené ubytovacie kapacity	23
Odpočívadlá a rozhľadne v okolí chodníka	23
Informačné, orientačné a výkladové prvky	23
Dopravná infraštruktúra	24
Príklady doplnkovej infraštruktúry	25
RIADENIE PROJEKTOVÉHO CYKLU	31
DESAŤ HLAVNÝCH ZÁSAD NA ZVÁŽENIE	35
PRÍLOHA č. 1: SÚPIS PODKLADOV K VÝSTAVBE CYKLISTICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY TURISTICKÉHO CHODNÍKA POLONINY TRAIL - PROJEKTOVÁ DOKUMENTÁCIA	41
PRÍLOHA č. 2: ČASOVÝ PLÁN IMPLEMENTÁCIE PROJEKTU PODĽA ETÁP	59
Poznámky	63

TABUĽKY

TABUĽKA 1:	Odhadované kumulatívne náklady na úpravu alebo výstavbu povrchu trasy a na osadenie potrebnej infraštruktúry	13
TABUĽKA 2:	Navrhované zloženie trasy podľa kategórií a ďalšia infraštruktúra, ktorá by mala byť zrealizovaná v súčasnom programovom období (2014-2020)	14
TABUĽKA 3:	Navrhované zloženie trasy podľa kategórií a ďalšia infraštruktúra, ktorá by mala byť zrealizovaná v nasledujúcom programovom období (2021-2027)	15
TABUĽKA 4:	Technické parametre návrhu úsekov pre horskú cyklistiku	15
TABUĽKA 5:	Technické parametre návrhu úsekov pre cestnú cyklistiku	16
TABUĽKA 6:	Zásady projektovania infraštruktúry zohľadňujúcej environmentálne a kultúrne špecifiká	21

OBRÁZKY

OBR. 1:	Navrhovaná pribl. 90-kilometrová trasa, rozdelenie podľa kategórií	12
OBR. 2:	Navrhovaná pribl. 90-kilometrová trasa, rozdelenie podľa etáp	14
OBR. 3:	Návrh rozhládne	24
OBR. 4:	Navrhované umiestnenie rozhládne	24
OBR. 5:	Návrh odpočívadla – príklad č. 1	25
OBR. 6:	Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 1	25
OBR. 7:	Návrh odpočívadla – príklad č. 2	26
OBR. 8:	Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 2	26
OBR. 9:	Návrh odpočívadla – príklad č. 3	27
OBR. 10:	Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 3	27
OBR. 11:	Návrh inteligentného odpočívadla pre cyklistov	29
OBR. 12:	Navrhované umiestnenie inteligentného odpočívadla pre cyklistov	29

POĎAKOVANIE

Táto správa je výsledkom úzkej spolupráce tímov Svetovej banky, Prešovského samosprávneho kraja (PSK) a skupiny medzinárodných i lokálnych expertov.

Tím autorov by týmto chcel poďakovať vedeniu PSK a jeho administratívnym pracovníkom, najmä Silvii Slivkovej, Soni Kožárovej, Vieri Štupákovej a Marekovi Sopkovi, za ich zanieťenie, nadšenie a prínos počas prípravy tohto projektu.

Poďakovanie patrí aj všetkým členom medzinárodného tímu expertov, ktorí k napísaniu tejto správy prispeli svojimi skúsenosťami a vedomosťami. Patria k nim Tengiz Gogotishvili (Senior Urban Development Specialist Svetovej banky), Vladimír Benč (konzultant Svetovej banky) a Michala Puškárová (konzultantka Svetovej banky). Tím autorov zároveň ďakuje Paulovi Krissovi (Lead Urban Specialist Svetovej banky) za jeho rady a usmerňovanie procesov v rámci celého projektu.

Autori tiež vyjadrujú vďaku starostom a členom mestských či obecných zastupiteľstiev v okrese Snina, Správe Národného parku Poloniny, Lesopoľnohospodárskemu majetku Ulič, štátny podnik (LPM Ulič, š.p.) a všetkým ďalším zainteresovaným subjektom za podporu, ktorej sa im dostalo počas vzájomných stretnutí, ale aj za ich prínos pri implementácii tohto projektu.

Správa bola dokončená v októbri 2020.

ÚVOD

Celosvetová kríza spôsobená ochorením Covid-19 v ostatných mesiacoch zastavila dlhodobý rast v odvetvi cestovného ruchu. S opätovným otváraním hraníc jednotlivých štátov sa očakáva, že cestovný ruch znovu zaujme svoje miesto významného prispievateľa k rastu globálnej ekonomiky.

Medzinárodný cestovný ruch úzko súvisí s celkovým rozvojom a zahŕňa čoraz viac nových destinácií. Jeho potenciál v oblasti vytvárania nových pracovných miest či revitalizácie historických a prírodných pamiatok a ich transformácie na ziskové lokality stimuluje regionálny rozvoj a prosperitu, vďaka čomu sa cestovný ruch stal jedným z kľúčových hnacích síl socioekonomického napredovania spomínaných miest.

Podľa viacerých medzinárodných expertov, ktorí skúmali celkovú ponuku, trhovú základňu a marketingové programy v rámci slovenského cestovného ruchu¹, sninský okres so svojimi Bukovskými vrchmi a Národným parkom Poloniny ponúka širokú škálu jedinečných prírodných krás a kultúrnych pamiatok, ktoré sú často unikátne i v celosvetovom meradle, a ktoré sú pripravené nájsť si svoje publikum.

Existujú dve hlavné prekážky úspešného rozvoja tunajšieho cestovného ruchu: po prvé, počet domácich i zahraničných návštevníkov prichádzajúcich do okresu Snina je v súčasnosti dosť obmedzený, čo sa odráža aj na sume prostriedkov, ktoré tu utratia. Po druhé, počet zahraničných a domácich turistov, ktorí by tu utratili značné prostriedky, je obzvlášť nízky. K tomuto stavu prispievajú štyri faktory:

1. Nedostatočné dopravné spojenie a nerozvinutá základná infraštruktúra cestovného ruchu.
2. Nedostatočné možnosti kde a ako minúť peniaze turistov – a ak existujú – je navyše ťažko ich nájsť.
3. Miestne atrakcie a služby nedokážu konkurovať svojou kvalitou.
4. Nepostačujúce marketingové a propagačné aktivity, nedostatočná segmentácia trhu a slabé medzinárodné zviditeľnenie Polonín a jedinečných cestovateľských zážitkov, ktoré ponúkajú.

Táto správa s názvom *Projekt turistického chodníka Poloniny Trail: posun vpred* predstavuje Výstup 4 vypracovaný v rámci podpory, ktorú v oblasti cestovného ruchu poskytuje Svetová banka (SB) Európskej komisii (EK), Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (UPVSR11) a Prešovskému samosprávnemu kraju (PSK). Správa ponúka fázovaný prístup k procesu plánovania a budovania siete turistických trás v Národnom parku Poloniny, ktorý zahŕňa (a prípadne vylepšuje) existujúce časti chodníka. Navrhnutá sieť trás prináša možnosť prepojenia s poľskou aj ukrajinskou časťou Národného parku Poloniny a s tamojšími atrakciami, ako je to uvedené vo Výstupe 3 tohto komponentu. Správa tiež detailne rozoberá rozvojový plán a prioritizáciu investícií, ponúka odporúčania pre riadne plánovanie zamerané na minimalizáciu negatívnych vplyvov na životné prostredie, nastoľuje otázky, ktoré je potrebné zväziť,

a navrhuje spôsoby, ako by mohli iné aktivity týkajúce sa rozvoja služieb a produktov pomôcť pri riešení vyššie uvedených problémov a premeniť túto jedinečnú lokalitu na hnací motor miestneho ekonomického rastu.

Vypracovanie tejto správy bolo možné vďaka spolupráci expertov Svetovej banky a tímu PSK v rámci Iniciatívy Catching-up Regions (CuRI), ktorú podporuje Európska komisia (EK) a Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI). Správa čerpá z výskumu priamo v teréne a prináša dôkazmi podložené odporúčania pre orgány PSK i SR zamerané na plánovanie budúcich aktivít a investícií do rozvoja regionálneho cestovného ruchu, konkrétne so zameraním na okres Snina.

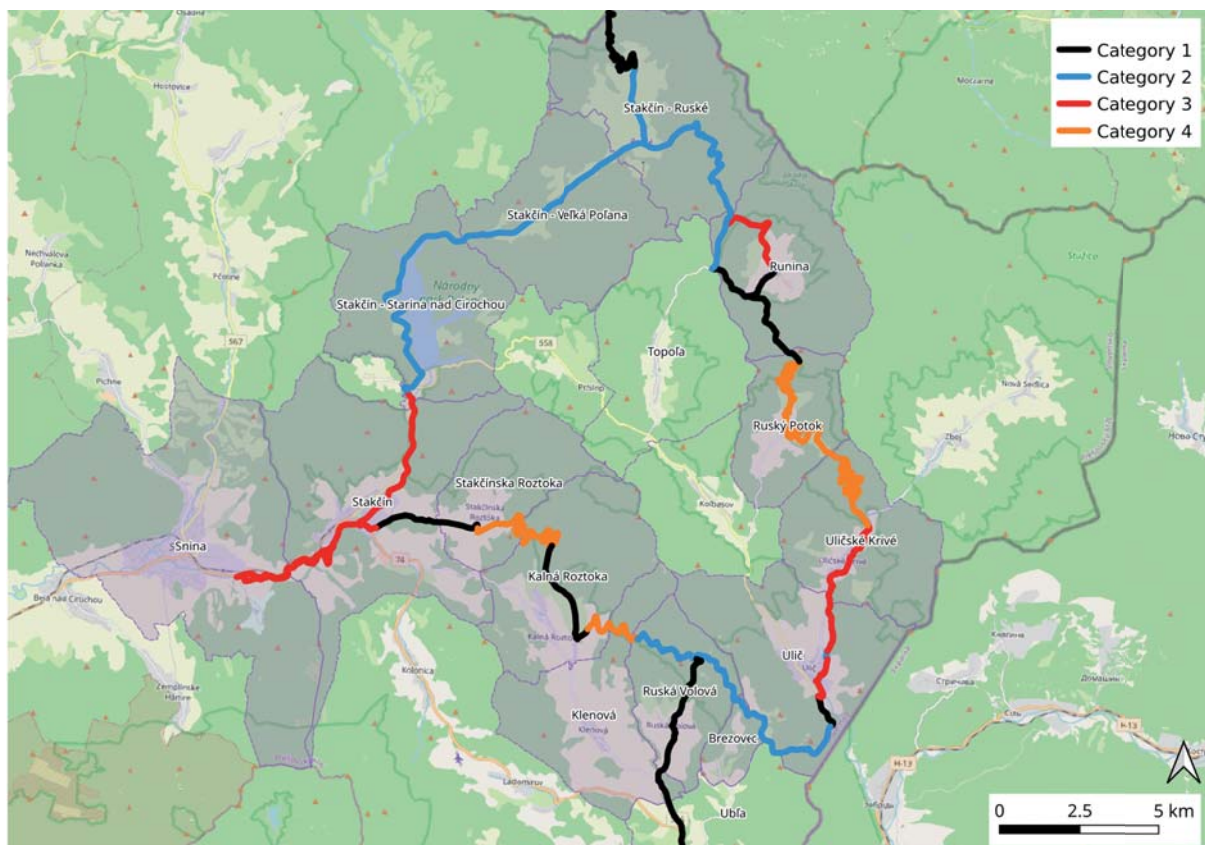
90-KILOMETROVÁ TRASA AKO VÝCHODISKO

Podľa tretieho výstupu (reportu) v rámci tohto komponentu s názvom *Správa z hĺbkového auditu (Due Diligence) týkajúca sa budovania chodníka Poloniny Trail (Due Diligence Report on the Establishment of a Poloniny National Park Trail)* má Národný park Poloniny potenciál rozšíriť sieť svojich turistických trás na celkovú dĺžku takmer 400 km, pričom táto by mohla poskytovať možnosti pre celú škálu aktivít vrátane pešej turistiky, kempovania, cykloturistiky, jazdeckej turistiky, pozorovania vtákov a divej zveri, a pod.

Kvôli nedostatku finančných zdrojov na verejné investície je však potrebné budovať spomínanú sieť postupne vo viacerých fázach. Tím expertov preto zmapoval celý systém trás a identifikoval 90-kilometrový okruh, ktorý je najvhodnejší pre prvú fázu.

Vychádzajúc z podrobného prieskumu a návštev lokality a na základe analýzy množstva informácií získaných pomocou online analytických nástrojov za účelom overenia získaných údajov sa experti zhodli na tom, že navrhovaný 90-kilometrový okruh zahŕňa hlavné atrakcie a scenérie v okolí vodnej nádrže Starina, a zároveň spája väčšinu obcí nachádzajúcich sa v národnom parku s okresným

OBR. 1 Navrhovaná pribl. 90-kilometrová trasa, rozdelenie podľa kategórií

Zdroj: PSK, OpenStreetMap, 2020

mestom Snina. Je to výhodné východisko pre navrhnutie produktu cestovného ruchu (CR), ktorý prinesie rozsiahle možnosti pre miestne komunity a obyvateľov okresu, ako aj možnosť vytvárať príjmy prostredníctvom udržateľného rozvoja cestovného ruchu.

Navrhovaný okruh sa skladá z úsekov, ktoré sčasti vychádzajú z existujúcich turistických chodníkov a trás. Niektoré z týchto častí sú už teraz v relatívne dobrom stave, zatiaľ čo ďalšie si vyžadujú väčšie či menšie intervencie a iné musia byť vybudované úplne „od nuly“. Jednotlivé úseky trasy spadajú do štyroch kategórií, pričom ich delenie vychádza zo súčasného stavu, potreby intervencií a plánovaného využitia nasledovne:

Kategória 1 — Existujúce úseky, ktoré si vyžadujú malé úpravy (~13,23 km). Úseky spadajúce do tejto kategórie plne spĺňajú minimálne požiadavky a štandardy príslušných stavebných zákonov a predpisov. Vyžadujú si len malé úpravy týkajúce sa drobnej infraštruktúry a značenia.

Kategória 2 — Existujúce úseky, ktoré si vyžadujú väčšie úpravy (~35,42 km). Druhú kategóriu predstavujú úseky, ktoré už takisto existujú, no nespĺňajú požadované štandardy (povrch, šírka, sklon, atď.). Tieto časti si na to, aby boli využiteľné pre potreby dobrodružného cestovného ruchu (cykloturistika, pešia turistika, a pod.), vyžadujú rozsiahlejšie úpravy. Navyše je na nich potrebné osadiť prvky drobnej infraštruktúry (napr. odpočívadlá) a zabezpečiť ich riadne značenie.

Kategória 3 — Nové úseky so spevneným povrchom (cestný typ; ~19,50 km). Túto kategóriu tvoria úseky trasy, ktoré primárne slúžia potrebám rozvoja dobrodružného cestovného ruchu, no sú zároveň využiteľné na zlepšenie mobility medzi jednotlivými obcami v oblasti. Bude potrebné ich vybudovať úplne nanovo a osadiť prvky drobnej infraštruktúry ako sú napr. stojany na bicykle, riadne značenie a smerové tabule, odpočívadlá a parkoviská, verejné toalety, informačné tabule či prístrešky.

Kategória 4 — Nové úseky s nespevneným povrchom (rekreačné využitie; ~23,91 km). Úseky spadajúce do kategórie č. 4, ktoré v súčasnosti neexistujú, sú navrhnuté pre rekreačné účely a výlučne pre potreby rozvoja cestovného ruchu. Je potrebné ich vybudovať a vybaviť príslušnou infraštruktúrou a značením.

ODHADOVANÉ NÁKLADY NA VÝSTAVBU

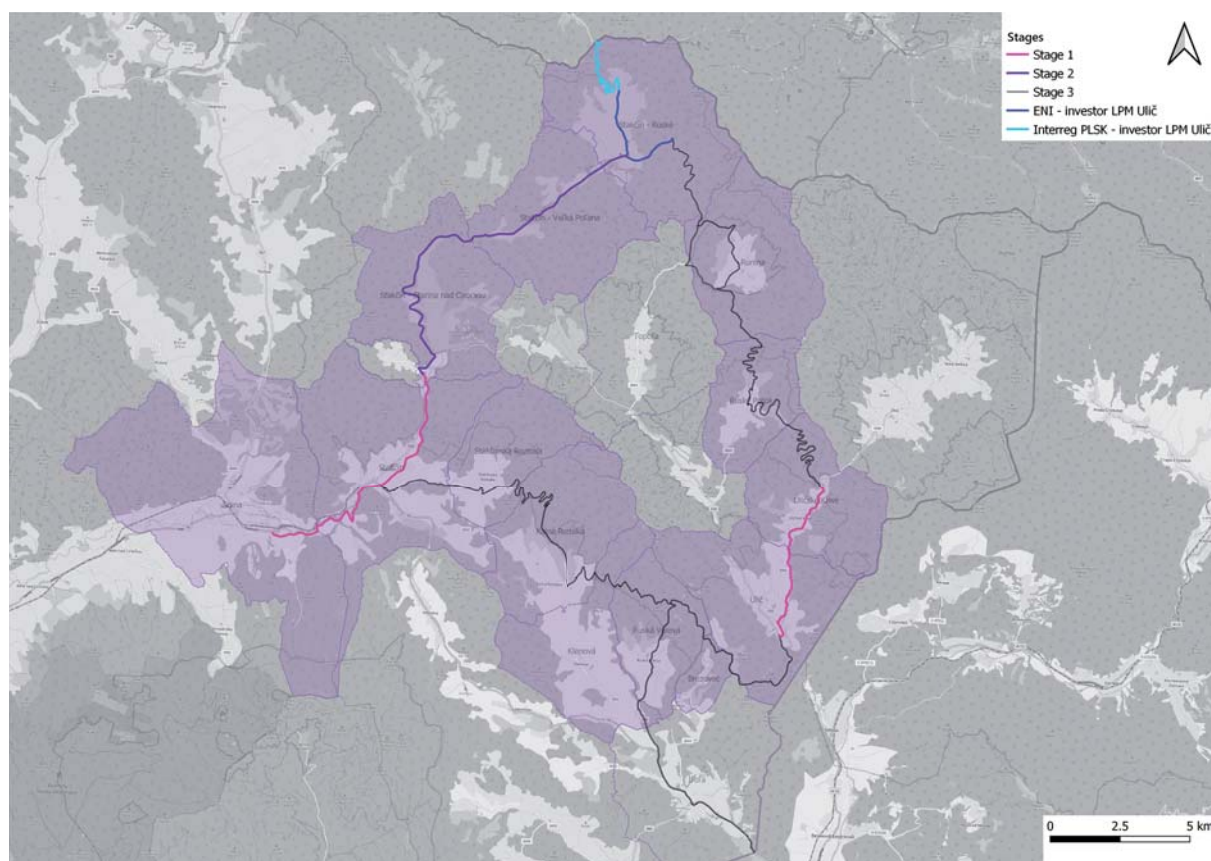
Celková predpokladaná dĺžka navrhovaného okruhu je 92,06 km, pričom odhadované kumulatívne náklady na jeho dokončenie presahujú sumu 17 miliónov eur.

TABUĽKA 1 Odhadované kumulatívne náklady na úpravu alebo výstavbu povrchu trasy a na osadenie potrebnej infraštruktúry

	Dĺžka (km)	Cena za kilometer (€)	Celkové náklady na kategóriu (€)
Kategória 1	13.23	500.00 €	6,615.00 €
Kategória 2	35.42	160,000.00 €	5,667,200.00 €
Kategória 3	19.5	200,000.00 €	3,900,000.00 €
Kategória 4	23.91	120,000.00 €	2,869,200.00 €
Spolu	92.06		12,443,015.00 €
Iná infraštruktúra a služby			4,795,923.00 €
Spolu celkom			17,238,938.00 €

Zdroj: PSK, 2020. Uvedené odhadované sumy vychádzajú z technickej štúdie výstavby cyklotrás z decembra 2019, ktorú poskytol Košický samosprávny kraj. Súčasne, odhadované náklady na rekonštrukciu komunikácií vychádzajú z podobných projektov realizovaných Správou a údržbou ciest Prešovského samosprávneho kraja v roku 2019.

OBR 2 Navrhovaná pribl. 90-kilometrová trasa, rozdelenie podľa etáp

Zdroj: PSK, OpenStreetMap, 2020

Vzhľadom na komplexnosť projektových prác a čas potrebný na realizáciu každého kroku je rekonštrukcia resp. vybudovanie okruhu navrhnuté v troch etapách, pričom etapu 1 je možné realizovať ešte v tomto programovom období EŠIF a realizácia etáp 2 a 3 je navrhnutá v nasledujúcom programovom období. Rozdelenie celkovej trasy podľa štyroch vyššie uvedených kategórií a programových období uvádzame v tabuľkách č. 2 a 3.

TABUĽKA 2 Navrhované zloženie trasy podľa kategórií a ďalšia infraštruktúra, ktorá by mala byť realizovaná v súčasnom programovom období (2014-2020)

Programové obdobie: 2014-2020	Dĺžka (km)	Kategória	Cena za km	Celkom
(1) Výstavba 2 úsekov: Snina-Stakčín, Ulič - Uličské Krivé,	15,77	2	160 000 €	2 523 200 €
a (2) modernizácia úseku "Starina- Ruské"	16,42	3	200 000 €	3 284 000 €
Spolu	32,19			5 807 200 €
Revitalizácia a údržba existujúcich rekreačných trás				300 000 €
Drobná infraštruktúra (rozhľadne, odpočívadlá, lavičky)				500 000 €
Projektová dokumentácia - odhadované náklady				300 000 €
Spolu				6 907 200 €

Zdroj: PSK, 2020

TABUĽKA 3 Navrhované zloženie trasy podľa kategórií a ďalšia infraštruktúra, ktorá by mala byť realizovaná v nasledujúcom programovom období (2021-2027)

Programové obdobie: 2021-2027	Dĺžka (km)	Kategória	Cena za km	Celkom
	13,23	1	500 €	6 615 €
Výstavba nových a rekonštrukcia existujúcich úsekov v tých častiach okruhu, ktoré nie sú zahrnuté v Tabuľke č. 2	19,65	2	160,000 €	3 144 000 €
	3,08	3	200,000 €	616 000 €
	23,91	4	120,000 €	2 869 200 €
Celkom	46,64			6 629 200 €
Odhadované náklady na potrebnú doplnkovú infraštruktúru ako sú mosty, odvodňovacie kanály, oporné múry, a pod. - (30 % nákladov úsekov kategórie 3 a 4)				1 045 560 €
Odhadované náklady na zemné práce (20 % úsekov kategórie 3 a 4)				1 449 040 €
Doplnková turistická infraštruktúra na turistickom chodníku Poloniny Trail				1 500 000 €
Celkom				10 623 800 €

Source: PSK, 2020

PSK už v roku 2020 vyčlenil 400 000 eur na začatie projektových prác. Na príprave projektových dokumentácií pre všetky vyššie zmieňované úseky sa v súčasnosti pracuje.

TECHNICKÉ PARAMETRE NÁVRHU CHODNÍKA

Technické parametre uvedené v tabuľkách č. 4 a 5 dokazujú súlad s požiadavkami na cyklochodníky platnými v Slovenskej republike. Projektanti musia zabezpečiť dodržanie všetkých takýchto požiadaviek a splnenie nárokov s ohľadom na rôzne úseky trasy – či už sa jedná o nároky horských cyklistov, ktorí potrebujú nespevnený povrch trate, alebo o potrebu lepšej konektivity a mobility, ktorú ponúkajú spevnené komunikácie (cesty). Parametre návrhu sa môžu líšiť alebo ďalej prispôbovať v závislosti od účelu, na ktorý je úsek určený, jeho topografických vlastností a terénnych podmienok. Tabuľky uvádzajú aj takéto výnimky.

TABUĽKA 4 Technické parametre návrhu úsekov pre horskú cyklistiku

Kritériá pre projektovanie a vyhodnocovanie trás pre cyklistov	Kategórie cyklotrás			
	1. trieda Rekreačné využitie	2. trieda Športové využitie	3. trieda Pokročilé využitie	
Plánovaná šírka trate v cm	Jednosmerná trať Dvojsmerná trať	90–150 180–240	60–120 150–220	45–80 Len v prípade obchádzok
Povrchová úprava	Typ	Neprerušený spevnený povrch	Dovezený materiál a celkovo stabilizovaná trať. Nespevnené úseky trate sú veľmi zriedkavé alebo sú pokryté jemným štrkom s hrúbkou 0 – 22 mm.	Pôvodný materiál, občas pokrytý inými typmi pôdy alebo štrkom. Na trati sa môžu nachádzať nespevnené úseky alebo úseky pokryté štrkom s hrúbkou 16 – 32 mm.
	Prekážky	-	Hladká cesta s minimálnymi prekážkami max. do výšky 10 cm.	Hladká cesta s prekážkami neprevyšujúcimi 20 cm
Pozdĺžny sklon *	Plánovaný rozsah viac než 90 % trate	<5%	<8%	<10%
	Max. dĺžka stúpania do 60 m	8%	10%	15%
	Max. stúpanie celkom**	<3 % trate	<3 % trate	<5% trate
Priečny sklon	Plánovaný rozsah	2–3%	2–5%	2–5%
Prejazdny profil	Šírka (cm)	45 – 60 od okrajov trate	30–45 od okrajov trate	30–45 od okrajov trate
	Min. výška (cm)	270	250	200
Ohyby	Min. rádius smerových oblúkov	14	5	0

Rozdiely v sklone závisia od typu pôdy, hydrologických podmienok, stupňa využívania a iných faktorov prispievajúcich k povrchovej stabilite a potenciálnej erózii. Vzhľadom na uvedené je preto potrebné citlivo zvažovať, aký vplyv môžu mať na trasu a na zhoršovanie erózie väčšie sklony trasy.

** Maximálny sklon trasy určuje, koľko úsekov z celkovej dĺžky trasy spadá do intervalu +/- 5 % maximálneho sklonu trasy.

TABUĽKA 5 Technické parametre návrhu úsekov pre cestnú cyklistiku

Kritériá pre projektovanie a vyhodnocovanie trás pre cyklistov		Category of cycling paths		
		1. trieda Rekreačné využitie	2. trieda Športové využitie	3. trieda Pokročilé využitie
Maximálny pozdĺžny sklon	%	6	8	11
Priečny sklon	%	2	3,5	5
Minimálna šírka cesty	m	3	2,5 (2,00)**	2
Povrchová úprava	-	Spevnený*	Spevnený*	Spevnený*
Min. rádius smerových oblúkov	m	30	14	5
Maximálne pozdĺžne nerovnosti	cm	0,3***	0,5***	0,5***

*Podľa čl. 2.3.3 Usmernenia pre cyklotrasy sú v chránených oblastiach a v prípade účelových úsekov kostrovej siete udržiavané povrchy tvorené štrkom alebo jemným štrkom (0 - 22) vhodné aj pre cestné bicykle.

** V odôvodnených prípadoch v zmysle TP o85. Vid': https://www.ssc.sk/files/documents/technicke-predpisy/tp/tp_o85.pdf

*** V súlade s TP o85 je maximálna odchýlka na povrchu spevnených cyklotrás pod 1,00 m latou.

INFRAŠTRUKTÚRA A SLUŽBY

Zatiaľ čo do niektorých chránených oblastí sveta zavíta len málo turistov, iné navštevujú davy cestovateľov ďaleko prevyšujúce počet miestnych obyvateľov. Z tohto pohľadu je NP Poloniny, ktorý každoročne privíta len nevelký počet návštevníkov, ešte len na začiatku svojej cesty. S narastajúcou popularitou parku však bude rásť aj počet návštevníkov, čo je potrebné zväžiť aj pri plánovaní rozvoja tohto územia.

Tak ako všetky chránené oblasti, aj NP Poloniny si na zabezpečenie poskytovania minimálnych služieb pre návštevníkov vyžaduje istú úroveň turistickej infraštruktúry. K základnej ponuke patria ubytovacie služby, prístup k vode a hygienickej infraštruktúre, stravovacie služby, informačné služby, dopravné služby a zaistenie bezpečnosti. Návrh infraštruktúry musí byť pripravený citlivo a tak, aby bol zabezpečený čo najmenší dopad na životné prostredie, vizuálna integrita a harmonizácia s prírodným prostredím. Bez ohľadu na veľkosť stavieb by tieto mali odzrkadľovať miestne hodnoty a byť v súlade s potrebami lokality, v ktorej sú umiestnené.

Okrem napĺňania potrieb návštevníkov parku môžu služby zároveň stimulovať využívanie parku. Infraštruktúra a služby pre návštevníkov by preto mali podporovať spoznávanie parku, jeho kľúčových úloh a hodnôt. Vhodne navrhnutý projekt zabezpečí spokojnosť turistov a ich vnímavosť k miestam, ktoré navštevujú. Ak budú mať ľudia pocit, že je o nich dobre postarané, viac si budú park ceniť a je pravdepodobnejšie, že budú viac ochotní prispieť aj k jeho ochrane a propagácii, čo priláka ďalších návštevníkov.

Konkurencia medzi destináciami neustále rastie. Citlivé mapovanie potrieb návštevníkov prostredníctvom plánovaných aktivít, prieskumov a s využitím monitorovacích nástrojov ako sú dotazníky spokojnosti sú preto prioritou. Plánovanie budovania infraštruktúry a ponuky služieb vychádzajúce z poznania potrieb existujúcich i potenciálnych návštevníkov je známkou dobrého riadenia akéhokoľvek chráneného územia.

Jednoducho povedané, dobrý projekt je dôležitý preto, že vhodne navrhnuté projekty sú zvyčajne tie najúspešnejšie, lepšie fungujú a priťahujú viac návštevníkov. Navyše, dobrý projekt nemusí byť nevyhnutne nákladný. Úspech často spočíva v jednoduchých riešeniach a ľahkej údržbe, ktorá zvyšuje hodnotu parku a zlepšuje zážitok návštevníkov. Užitočné usmernenia a rady pre navrhovanie environmentálnych projektov parkov a ich využitia pre cestovný ruch ponúkajú napr. publikácie Austrálskej rady pre cestovný ruch (Tourism Council of Australia) alebo Správy národných parkov USA (U.S. National Park Service).

VŠEOBECNÉ ZÁSADY PROJEKTOVANIA

V nasledujúcej tabuľke prinášame prehľad všeobecných zásad pre projektovanie infraštruktúry, ktorá zohľadňuje environmentálne a kultúrne danosti chránených oblastí. Následne uvádzame stručné zhrnutie usmernení pre zariadenia pre turistov v týchto oblastiach, ako sú napr. táboriská, zastrešené možnosti ubytovania, odpočívadlá a rozhľadne, informačné, orientačné a výkladové prvky, či dopravná a ďalšia doplnková infraštruktúra.

TABUĽKA 6 Zásady projektovania infraštruktúry zohľadňujúcej environmentálne a kultúrne špecifiká

Oblasť záujmu	Zásady
Hodnotenie dopadu na životné prostredie	<ul style="list-style-type: none"> Overiť, či sa vyžaduje formálne hodnotenie vplyvu na životné prostredie zo zákona, alebo či je potrebné vykonať aspoň neformálne hodnotenie vplyvu vrátane ekologického, sociálneho kultúrneho a ekonomického hodnotenia. Ak je to potrebné, vypracovať plán zmierňovania dopadov projektu.
Terénne úpravy a projekt lokality	<ul style="list-style-type: none"> Vypracovať kontextový plán analyzujúci okolité oblasti a komunity, vrátane hodnotných názorov a zdrojov. Vypracovať plán riadenia lokality, vrátane vzťahov s okolitými alebo príslušnými chránenými oblasťami, zohľadňujúci aj zonáciu a prístup. Vypracovať plán lokality so zameraním na podrobný projekt, ktorý zabezpečí najmenší možný zásah resp. narušenie lokality. Uplatňovať spôsob starostlivosti o stromy, ktorý zväzi možnosti zachovania stromov, ich relokácie alebo náhradnej výsadby. Vysádzať rastliny s cieľom podporiť prírodné prostredie poskytujúce habitat pre vtáky, cicavce a ďalšie živočíchy. Pri terénnych úpravách využívať pôvodné druhy a zohľadňovať kultúrne aspekty lokality. Nezabúdať na širšie súvislosti (s využívaním pôdy, pohybom ľudí, neďalekými turistickými trasami, ďalšími zariadeniami, odľahlejšími táboriskami, a pod.).
Budovanie infraštruktúry	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpečiť, aby výška a veľkosť stavby bola vo vhodnom pomere k existujúcej vegetácii a reliéfu okolia. Zohľadniť historické súvislosti lokality, jej kultúrne špecifiká a pôvodné resp. typické črty a farby. Budovať energeticky efektívne stavby a, pokiaľ je to možné, využívať obnoviteľné zdroje energie.
Ochrana zdrojov a ich spotreba	<ul style="list-style-type: none"> Navrhovať a prevádzkovať služby, ktoré minimalizujú spotrebu vody a energií, ako aj produkciu odpadov, tekutého odpadu, hluku, svetla resp. produkciu a spotrebu akýchkoľvek iných zdrojov a emisií. Podporovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Zväziť permakultúrny prístup (prístup napodobňujúci previazanosť a rôznorodosť flóry a fauny v prírodných spoločenstvách), ktorý dokáže premeniť odpad na zdroje a problémy na príležitosti.
Materiály	<ul style="list-style-type: none"> Využívať materiály, ktoré sú pôvodné a vhodné pre danú lokalitu a sú nenáročné na údržbu. Pri výstavbe je tiež potrebné vyberať a využívať materiály, ktoré pochádzajú z udržateľnej produkcie alebo, ak je to možné, ktoré sa dajú recyklovať. Zabezpečiť využitie všetkých stavebných materiálov dopravených do lokality prostredníctvom uloženia podmienky "neplytvania" dodávateľom stavby.
Nové technológie a technológie s nízkym vplyvom	<ul style="list-style-type: none"> Ak je to možné, využívať pri výstavbe, údržbe a prevádzke najnovšie technológie, ktoré sú praktické, efektívne a neovplyvňujú negatívne iné oblasti (napr. inteligentné systémy regulácie energií v izbách, senzory a pod.). Využívať nové technológie, ktoré sú často efektívnejšie, aj v samostatne stojacich zariadeniach, vo vozidlách a v budovách.
Služby	<ul style="list-style-type: none"> Vypracovať a implementovať štandardy poskytovania služieb zodpovedajúce potrebám všetkých zainteresovaných subjektov: návštevníkov, agentúr, súkromného sektora aj personálu.
Kontrola kvality	<ul style="list-style-type: none"> Vypracovať jasné prevádzkové zásady a podmienky práce subjektu zodpovedného za manažment chránenej lokality s cieľom zaistiť jednoduché a jasné reportovanie a rozhodovanie. Viesť evidenciu východiskových informácií (ideálne z obdobia pred výstavbou resp. prestavbou), aby bolo možné vyhodnocovať dopady súvisiace s výstavbou alebo prevádzkou služieb, ktoré sa môžu objaviť neskôr. Nastaviť podmienky a časový harmonogram tak, aby si developer/koncesionár mohol dovoliť investovať do kvality a spokojnosti návštevníkov, a zároveň zabezpečila primeranú návratnosť investícií. Iniciovať pravidelné stretnutia s vedením a prevádzkovateľmi zariadení s cieľom pomôcť si navzájom pri riešení problémov.

Oblasť záujmu	Zásady
Zelené metódy	<ul style="list-style-type: none"> • Vypracovať politiku tzv. „zeleného nákupu“. • Využívať biologicky odbúrateľné čistiace prostriedky. • Využívať alternatívy k zavlažovaniu – napr. mulčovanie, striedavé kosenie alebo kompostovanie. • Vypracovať integrovaný plán riadenia škodcov. • Využívať veľkokapacitné alebo opakovane použiteľné skladovacie nádoby. • Udržiavať všetky systémy a zariadenia v dobrom stave, pretože efektívnosť každého systému sa časom znižuje. • Podporovať zdieľanie dopravných prostriedkov na prepravu zamestnancov do lokality. • Zabezpečiť používanie environmentálne prijateľných marketingových materiálov a využívať rôzne možnosti elektronickej komunikácie.
Vytváranie programov	<ul style="list-style-type: none"> • Zapájať návštevníkov do procesu navrhovania zlepšení. • Riadiť využívanie lokality návštevníkmi pomocou stratégií využívania chránenej lokality (viď vyššie). • Zvážiť partnerstvá s inými subjektmi (napr. s verejnými inštitúciami) pri koncipovaní programov. • Zamerať sa na dosiahnutie vysokého pomeru počtu zamestnancov a klientov. • Odmeňovať príslušných zamestnancov za ich kreativitu a monitorovanie diania v chránenej oblasti. • Začleniť monitorovanie do programových aktivít.
Vzťahy s miestnou komunitou	<ul style="list-style-type: none"> • Pred realizáciou výstavby alebo významných zmien aktivít v lokalite vždy konzultovať s miestnymi obyvateľmi a nadbytočné či zvyšné veci (napr. mydlá, posteľnú bielizeň, vybavenie, potraviny) darovať miestnym charitatívnym organizáciám alebo na dobročinné účely realizované v danej oblasti. • Maximalizovať príležitosti zamestnávania miestnych obyvateľov. • Tovary a služby nakupovať lokálne a v prípade, že tieto nie sú dostupné, podporovať využívanie „zelených“ produktov a služieb. • Pomáhať miestnym organizáciám, poskytovať služby za zľavnené ceny, alebo darovať podiel z poplatkov a zisku na vhodný lokálny účel. • Podporovať návštevníkov v tom, aby v oblasti strávili dlhší čas a ponúknúť miestnej komunite možnosť praxovania alebo zaškolenia v lokalite.

Zdroj: Prevzaté a prispôbené z publikácie Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management Handbook (Udržateľný cestovný ruch v chránených oblastiach: Zásady plánovania a príručka riadenia) kolektívu autorov Paul F. J. Eagles, Stephen F. McCool, Christopher D. Haynes; United Nations Environment Programme, World Tourism Organization, IUCN World Commission on Protected Areas.

Táboriská

Ponuka pohodlného útočiska či ubytovania v táboriskách vybudovaných Správou Národného parku a v súkromných zastrešených ubytovacích kapacitách je kľúčová pre vytvorenie okruhu priaznivcov a podporovateľov parku. Mnohé krajiny ponúkajú možnosti táborenia v chránených oblastiach, od najjednoduchších táborísk až po veľké vystavané kempy s rozvinutou infraštruktúrou. Zadefinovanie jednotného postoja a vypracovanie zásad platných konkrétne pre NP Poloniny pomôže rozvoju táborísk na území parku. Takéto zásady by mali jasne opísať úlohu táborísk v NP a nastaviť stratégiu služieb, štandardy pre projektovanie a minimálne požiadavky na výstavbu, údržbu a prevádzku táborísk. Vytvoril by sa tým príklad dobrej praxe, ktorý by ukázal, že takéto táboriská môžu fungovať vo vlastníctve resp. v správe verejného sektora, súkromnej sféry, alebo v ich kombinácii.

Jeden z rozumných prístupov k budovaniu táborísk v divokej prírode a v odľahlých oblastiach hovorí, že táboriská majú byť čo najjednoduchšie, primerané úrovni využívania a prispôbené miere prípustného vplyvu na prírodu. Vhodne navrhnuté táboriská dokážu minimalizovať ľudskú stopu v citlivých odľahlých prírodných oblastiach. Bližšie situované a ľahšie dostupné táboriská zas kvôli podpore rodinného turizmu často zahŕňajú aj sprchy, toalety, práčovne, detské ihriská a orientačné, či edukačné prvky (informačné tabule, mapy, a pod.).

Dôležitou otázkou v táboriskách je likvidácia odpadu. Tuhý odpad si vyžaduje odvoz na skládku – či už v rámci chránenej oblasti alebo mimo nej, preto je nanajvýš žiaduce, aby projekty pamätali aj na plán znižovania produkcie odpadov. Verejné toalety môžu výrazne znížiť problémy s likvidáciou splaškov. Mnohé chránené oblasti, najmä tie, ktoré sa nachádzajú v blízkosti miest a obcí, môžu využívať programy zamerané na zber a recykláciu kovov, papiera a skla. Iné oblasti môžu nachádzať vlastné riešenia. V prípade, že vhodné riešenie neexistuje, je možné zaviesť obmedzenia pre návštevníkov – napr. zákaz používania plechoviek a fliaš vo všetkých turistických oblastiach. V spolupráci so súkromným sektorom je možné využívať rôzne obaly na potraviny a zásoby, ktoré sú ľahké, ľahko spáliteľné, alebo sa jednoducho dajú z parku odnieť.

Zastrešené ubytovacie kapacity

Mnohí turisti majú záujem o prenocovanie. V prípade Polonín môžu návštevníci využívať ubytovacie služby dostupné v jednotlivých obciach na území parku. Je však potrebné, aby správa parku úzko spolupracovala so spomínanými obcami s cieľom zaistiť zabezpečenie základných potrieb návštevníkov i riadnych ubytovacích služieb „na súkromí“. Ako sa spomína už vo Výstupe 3, na tento účel by bolo vhodné zvážiť resp. prispôbiť taliansky model Albergo Diffuso². Okrem toho je nanajvýš dôležité zabezpečiť dobré spojenie ubytovacích kapacít s chodníkom Poloniny Trail, riadne ich vyznačiť a informácie o nich sprístupniť aj prostredníctvom dedikovaných turistických informačných centier, informačných bodov a tabúl, či online nástrojov.

Odpočívadlá a rozhľadne v okolí chodníka

V okolí chodníka je často potrebné vybudovať základnú infraštruktúru, ktorú môžu návštevníci využiť na krátky oddych pred ďalšou etapou túry. Týka sa to všetkých návštevníkov – peších turistov, cyklistov i rodín, ktoré si jednoducho prišli užiť jedno- či viacdňový pobyt v národnom parku. Pri navrhovaní takýchto miest je potrebné brať do úvahy ich vzájomnú vzdialenosť, s prihliadnutím na vzdialenosť, ktorú priemerný turista dokáže naraz prejsť. Takéto oddychové miesta môžu byť využité aj ako zastávky na občerstvenie, no v tom prípade treba rátať s potenciálnymi problémami so znečistením či odpadom. Navyše, odpočívadlá by mali ponúkať aj základné služby ako sú napr. stojany na bicykle, verejné toalety, či zdroje pitnej vody.

Rozhľadne sú vhodným príkladom infraštruktúry, ktorá návštevníkom umožňuje kochať sa prírodnou scenériou okolitej krajiny a ktorá priam vyzýva k pozorovaniu vtáctva. Rozhľadne a pozorovateľne sú spravidla obľúbené aj ako miesta, na ktorých sa turisti fotia, čo navyše prispieva k propagácii danej destinácie na rôznych sociálnych sieťach. Pri projektovaní rozhľadne je potrebné starostlivo zvážiť jej umiestnenie, ktoré zaistí čo najväčšiu spokojnosť návštevníkov.

Informačné, orientačné a výkladové prvky

Na ovplyvnenie správania návštevníkov a na posilnenie ich zážitku z parku môže slúžiť aj vhodne zvolené značenie, resp. ďalšie formy podávania a výkladu informácií. Príkladom dobrej praxe je nesporne vypracovanie politiky zabezpečujúcej štandardizovaný prístup k jednotnému značeniu v celom parku. Takáto politika môže dokonca zabrániť nadužívaniu značenia. Často sa totiž stáva, že turisti sú zmätení, ak sa stretávajú s rôznymi typmi značenia vychádzajúcimi z rozličných dizajnových štandardov. Slovenská republika má zaužívané pravidlá používania smerových značiek a tieto by mali byť v záujme konzistentnosti plne rešpektované.

Návštevnícke centrá ponúkajú širokú škálu informačných, výkladových, bezpečnostných a rekreačných služieb a zároveň predstavujú významnú investíciu do chránených oblastí. Keďže existencia takéhoto centra je kľúčová najmä z pohľadu návštevníkov, je nevyhnutné vhodne ho umiestniť – návštevnícke centrum sa zvyčajne nachádza v blízkosti vstupu (vstupov) do parku, kde dokáže pritiahnúť väčšinu návštevníkov. V prípade Polonín by navyše malo byť zároveň situované v blízkosti obcí, kam budú návštevníci pravdepodobne prichádzať resp. kde budú prebývať. Pri navrhovaní a výstavbe návštevníckeho centra musia byť v plnej miere zohľadnené a dodržané základné princípy ich budovania a prevádzky, ktoré spomíname vyššie.

Okrem služieb poskytovaných verejnosti zohrávajú návštevnícke centrá aj dôležitú úlohu v riadení lokality, a to najmä v národných parkoch. V prípade potreby je preto vhodné zvážiť zriadenie dvoch alebo aj viacerých takýchto centier. Centrá môžu navyše pomôcť pri získavaní spätnej väzby od návštevníkov, ktorá môže poskytnúť informácie dôležité pre monitorovanie úrovne služieb a spokojnosti návštevníkov, ako aj v ďalšom zlepšovaní ponuky parku.

V súčasnosti už návštevnícke centrá existujú v siedmich obciach na území parku (Nová Sedlica, Zboj, Ulič, Ruský Potok, Runina, Kolbasov a Príslop). Nemusí sa teda nevyhnutne vybudovať ďalšie centrum, ale je potrebné zabezpečiť riadne fungovanie už existujúcich zariadení. Je preto nanajvýš dôležité, aby Správa národného parku v spolupráci so starostami spomínaných obcí jasne zadefinovala rozsah služieb, ktoré by tieto centrá mali ponúkať, a vypracovala akčný plán ich sfunkčnenia.

Najlepšie návštevnícke centrá v súčasnosti sú multifunkčné, citlivo navrhnuté, umiestnené a upravené zariadenia. Môžu mať aj komerčný rozmer – ich súčasťou môže byť napríklad obchod so suvenírmi alebo

kaviareň či malá reštaurácia. Ide teda o zariadenia poskytujúce žiadané služby, ktoré sa zároveň môžu stať významným zdrojom príjmov pre správu parku, obec alebo miestnu komunitu.

OBR. 3 Návrh rozhľadne

Zdroj: Projektový tím

OBR. 4 Navrhované umiestnenie rozhľadne

Zdroj: Projektový tím

Slovom, dobre navrhnuté návštevnícke centrum by malo byť pre ľudí lákadlom, ktoré ich prinúti vojsť dnu, prezrieť si vitríny a vrátiť ich do vonkajšieho sveta lepšie informovaných. V tomto ohľade je zároveň veľmi dôležitá aj silná výkladová zložka, ktorá návštevníkom umožní lepšie pochopiť význam a jedinečnosť danej lokality.

Dopravná infraštruktúra

Dopravná infraštruktúra v chránených oblastiach poskytuje ľuďom prístup k rôznym možnostiam spoznávania i prežívania ich krás a hodnôt. V mnohých parkoch je doprava zároveň dôležitou službou tak pre návštevníkov ako aj pre miestnych obyvateľov. Zvyčajne ide o motorizovanú dopravu, ktorá však môže mať výrazne negatívny vplyv na životné prostredie, generovať hluk, znečistenie a zvyšovať prašnosť, rušiť zver, poškodzovať vegetáciu a nepriaznivo ovplyvňovať kvalitu vôd.

V mnohých chránených oblastiach, vrátane NP Poloniny, sú miestne komunikácie súčasťou verejnej cestnej siete, pričom tunajšie cesty sú vo vlastníctve a správe PSK resp. obcí alebo lokálnych cestných správ, urbáriátov. Existencia ciest môže byť skvelou príležitosťou na preskúmanie možností ekologickej dopravy, prepojenia všetkých obcí v oblasti, ako aj možnosť podpory využívania bicyklov a ďalších nemotorových dopravných prostriedkov. Pre naplnenie tohto cieľa pripravuje PSK projekt prepojenia štyroch obcí prostredníctvom cyklotrasy, pričom v budúcnosti chce túto sieť ďalej rozširovať. Okrem toho je však potrebné pripraviť a realizovať aj špeciálne programy

zamerané na propagáciu využívania ekologických foriem prepravy v takýchto oblastiach, pretože len samotná existencia cyklotrasy či cyklochodníka nezabezpečí želané výsledky. Spomínané programy musia byť pripravené v úzkej spolupráci miestnymi komunitami a kľúčovými aktérmi, aby sa zaistila návratnosť investovaných prostriedkov a čo najväčšia efektívnosť ich využitia.

PRÍKLADY DOPLNKOVEJ INFRAŠTRUKTÚRY

Nasledujúce odporúčania môžu byť užitočné pri príprave projektových balíkov pre doplnkovú infraštruktúru v okolí navrhovaného chodníka:

1. Ak to situácia dovoľí, odporúča sa opraviť a využívať existujúcu infraštruktúru v oblasti. Ako uvádzame vyššie, turistické značenie a prítomnosť odpočívadiel je v chránených oblastiach a ich okolí, a najmä v blízkosti spevnených ciest a obcí, bežná. Z tohto dôvodu bola celá oblasť už zmapovaná – prvé mapovanie realizoval v roku 2019 tím expertov Svetovej banky, a druhé kolo validačných aktivít vykonal tím PSK o rok neskôr. Výsledkom je kompletný zoznam existujúcich cyklotrás a doplnkovej turistickej infraštruktúry.

2. Pred umiestnením bodu záujmu (BZ) v okolí chodníka je potrebné si preštudovať miestny územný plán (ak existuje) a vlastnícke vzťahy k danému pozemku a postupovať v súlade so zistenými skutočnosťami.

3. Odporúča sa projektovať infraštruktúru, ktorá sa vojde na územie do 25 m². Podľa predpisov platných v SR si takáto drobná stavba nevyžaduje stavebné povolenie a vzťahuje sa na ňu len ohlasovacia povinnosť a schválenie zo strany Agentúry životného prostredia. Takýto postup by mohol pri implementácii ušetriť veľa času. Výstavba väčších stavieb si vyžaduje vydanie stavebného povolenia, pričom na takéto stavby sa v oblasti vodnej nádrže Starina a v údolí rieky Cirocha vzťahuje stavebná uzáva.

4. Prístup k lokalite je potrebné považovať za kľúčovú požiadavku nielen z pohľadu návštevníkov, ale aj z hľadiska údržby, prevádzky a odvozu odpadu.

5. Je potrebné zohľadniť zákaz prístupu návštevníkov do oblasti vodnej nádrže Starina spadajúcej do najvyššieho stupňa ochrany.

6. Pri navrhovaní infraštruktúry je vhodné používať lokálne materiály (a materiály tradične používané v prípade existujúcich stavieb v oblasti), aby sa zabezpečil harmonický vzhľad stavieb.

7. Pri výbere exteriérových prvkov (lavičky, odpadkové koše, a pod.) sa odporúča postupovať v súlade so štandardizovanými postupmi, vďaka čomu sa posilní vizuálny súlad a zjednoduší sa riadenie procesov.

OBR. 5 Návrh odpočívadla – príklad č. 1

Zdroj: Projektový tím

OBR. 6 Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 1

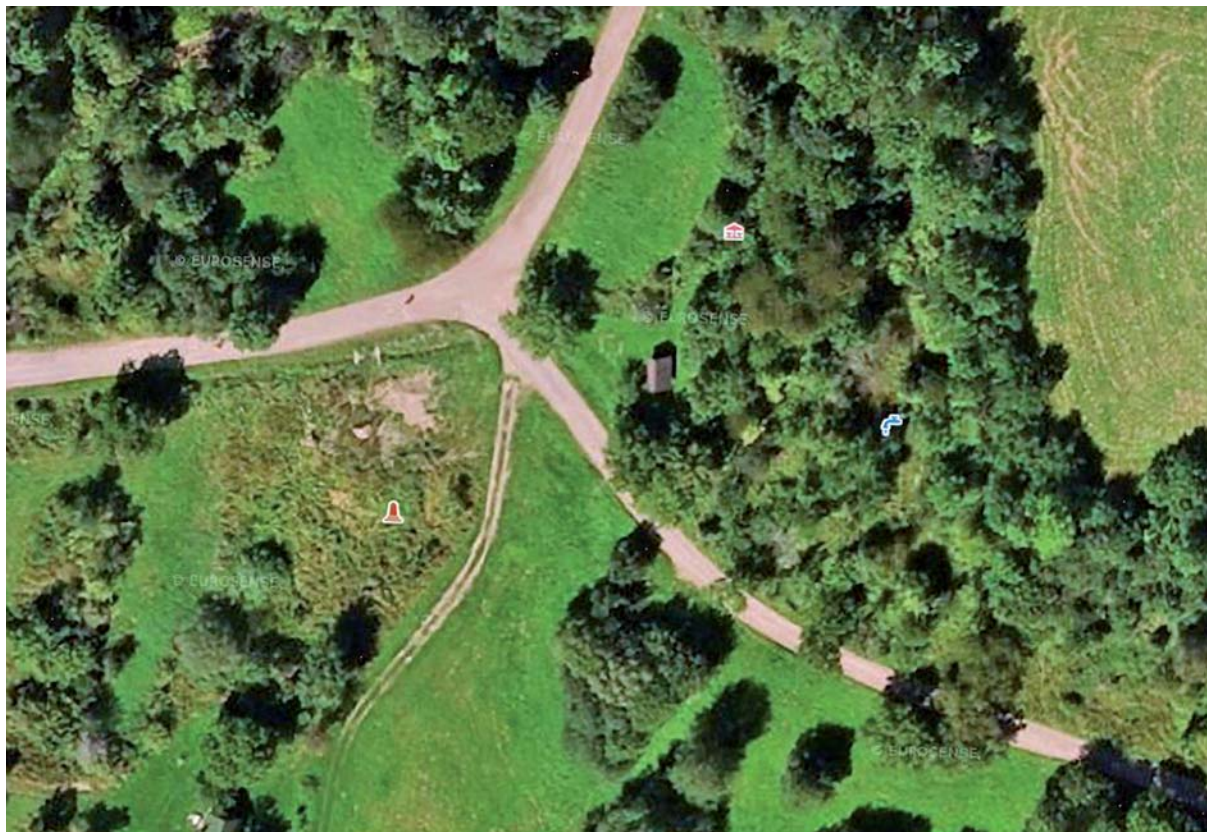
Zdroj: Projektový tím

OBR. 7 Návrh odpočívadla – príklad č. 2

Zdroj: Projektový tím

OBR. 8 Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 2

Zdroj: Projektový tím

8. Stavby musia byť šetrné voči životnému prostrediu, aby sa minimalizoval ich environmentálny dopad, a jednoduché, aby sa uľahčila ich údržba.
9. Odporúča sa využívať opatrenia šetrné k životnému prostrediu, vrátane ochrany vôd, recyklácie odpadu, a pod.

Nižšie uvádzame príklady doplnkovej infraštruktúry, ktoré návštevníkom poskytnú potešenie a podporu návštevníckych služieb, a zároveň budú minimalizovať negatívne vplyvy na životné prostredie. Podrobná projektová dokumentácia pre každý z uvedených navrhovaných projektov je k dispozícii na Úrade rsk.

OBR. 9 Návrh odpočívadla – príklad č. 3

Zdroj: Projektový tím

Rozhľadňa pri vodnej nádrži Starina

Obr. 3 stvárňuje rozhľadňu, ktorá by mohla vzniknúť pri chodníku Poloniny Trail neďaleko vodnej nádrže Starina.

Navrhovaná lokalita zobrazená na obr. 4 sa nachádza na križovatke hlavných ciest vedúcich okolo vodnej nádrže Starina, kde sú už v súčasnosti osadené smerové tabule a informačné panely pre turistov.

Plošina rozhľadne, ktorá je navrhnutá vo výške 3,6 m nad úrovňou okolitého terénu, ponúkne výhľad na vodnú plochu a okolité svahy.

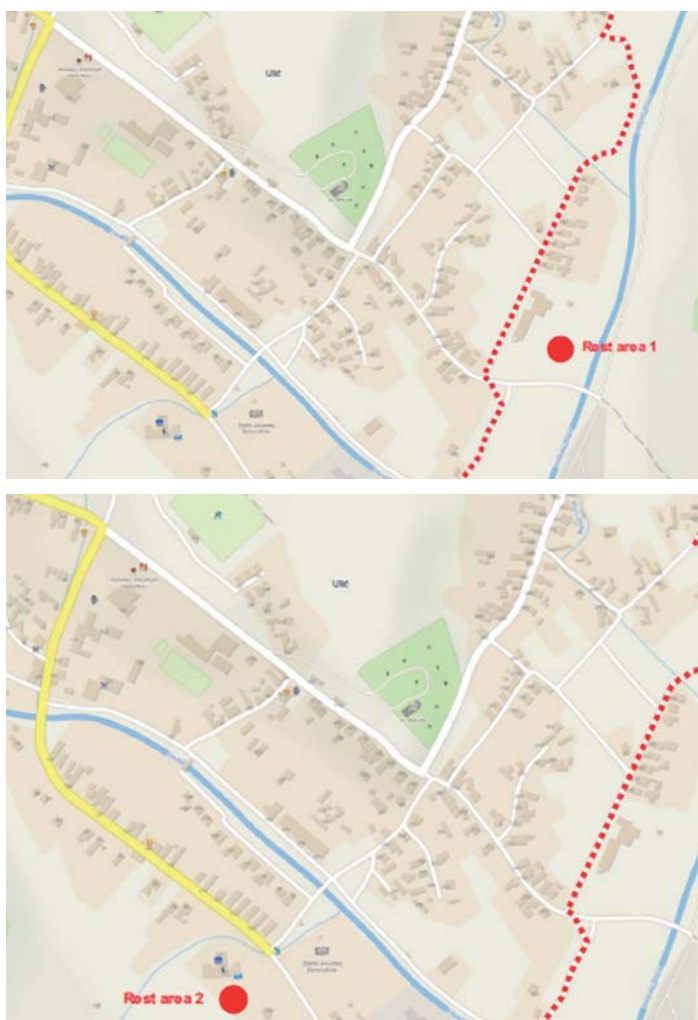
Projekt rozhľadne počíta s kovovou konštrukciou pokrytou dreveným obkladom. Prístup na plošinu je zabezpečený schodmi a celá stavba je zastrešená drevenou strechou s kovovým opláštením. Od cesty vedie k rozhľadni kamenný chodník, pri ktorom je osadená lavička.

Odpočívadlo – príklad č. 1

Prvé navrhované odpočívadlo zobrazené na obr. č. 5 má byť umiestnené v blízkosti vstupu na vojenský cintorín z Prvej svetovej vojny v centre bývalej obce Veľká Poľana (viď obr. č. 6). V súčasnosti sa na tomto mieste nachádza stôl s lavicami a drevenou studňou.

Navrhované odpočívadlo pozostáva z posedenia a stola umiestneného pod prístreškom – strechou z drevených šindľov na štyroch kamenných pilieroch. Voľba materiálov pripomína architektúru kaplnky nad vojenským cintorínom. Návštevníci si tiež môžu posediť na nízkyh kamenných múroch pokrytých dreveným obkladom, neďaleko sa nachádza odpadkový kôš.

OBR. 10 Navrhované umiestnenie odpočívadla č. 3

Zdroj: Projektový tím

Odpočívadlo – príklad č. 2

Druhé navrhované odpočívadlo, zobrazené na obr. č. 7, by sa malo nachádzať neďaleko veľkej križovatky turistických a cykloturistických trás (z ktorých jedna vedie smerom k poľskej hranici) v lokalite bývalej obce Ruské (viď obr. č. 8). V súčasnosti sa na tomto mieste nachádza prístrešok so zakrytým sedením a drevenou studňou pri ceste.

Nový prístrešok je navrhnutý ako drevená stavba. Strecha s kovovým opláštením kryje uzavretú plošinu, na ktorú vedie rebrík, a ktorá môže slúžiť ako miesto na prenocovanie. V spodnej časti sa nachádza sedenie pozostávajúce zo stola a lavíc a kamenný krb.

Odpočívadlo – príklad č. 3

Tretie navrhované odpočívadlo je zobrazené na obr. č. 9. Takto navrhnuté prístrešky by mohli byť umiestnené na dvoch miestach obce, z ktorých obe aj dnes slúžia ako odpočinkové zóny (viď obr. č. 9). Prvé z nich sa nachádza neďaleko Zbojského potoka vo východnej časti obce blízko turistického chodníka Poloniny Trail, druhá lokalita je situovaná v južnej časti obce neďaleko obecného úradu.

Odpočívadlo 3 je zjednodušenou verziou prístrešku navrhnutého pre lokalitu v obci Ruské (príklad č. 2 uvedený vyššie). Ako je zrejmé z obr. č. 10, miesto na prespanie bolo vypustené. Stavba by mala byť zhotovená z dreva, so strechou s kovovým opláštením pokrývajúcou sedenie pozostávajúce zo stola a štyroch lavíc (bez operadiel). V rohu je umiestnený kamenný krb a v prístrešku sa tiež nachádza zásobník na drevo a informačná tabuľa.

Inteligentné odpočívadlo pre cyklistov

S celosvetovo narastajúcim počtom ľudí cestujúcich osamote získavajú na popularite tzv. „inteligentné odpočívadlá pre cyklistov“. Obr. č. 11 zobrazuje takúto stavbu, ktorá bola navrhnutá pre centrum obce Ulič. Mala by sa nachádzať na okraji historického parku s pozostatkami uličského kaštieľa (viď obr. č. 12) a podľa potreby ju je možné replikovať aj v iných lokalitách alebo obciach. Odpočívadlá tohto typu návštevníci nájdu nástroje potrebné na opravu bicykla, ako aj základné služby ako sú napr. verejné toalety, stojany na zaparkovanie bicyklov či informačné pulty, pričom táto ponuka sa môže v závislosti od konkrétnej lokality líšiť. Často sa za používanie takéhoto odpočívadla vyberá malý poplatok určený na zabezpečenie jeho riadnej prevádzky a údržby. Konkrétne toto navrhované odpočívadlo pre cyklistov pozostáva čiastočne z prístrešku so sedením a stojanom vybaveným náradím na svojpomocnú opravu bicykla. V blízkosti stojanu je na stene pripevnený informačný panel a k dispozícii je aj stojan na uzamykanie bicyklov. V ďalšej časti stavby sa nachádzajú toalety pre návštevníkov. Z prístrešku je výhľad na park a stavba ponúka možnosť odpočinúť si v centre obce, v ktorom sa nachádza aj obchod, reštaurácia a bar.

Projekt stavby kombinuje tehly a drevo, s kovovou sieťkou nainštalovanou pod úrovňou strechy pre lepšiu ventiláciu vzduchu. Výber materiálov sa mierne odlišuje od materiálov navrhovaných pre iné stavby umiestnené v okolí chodníka Poloniny Trail, čo je spôsobené najmä situovaním tejto stavby do urbanizovaného prostredia, ale aj podobnosťou s materiálmi použitými na okolitých stavbách. Budova bude napojená na inžinierske siete (elektrická sieť, vodovod a kanalizácia) nachádzajúce v blízkosti lokality.

OBR. 11 Návrh inteligentného odpočívadla pre cyklistov

Zdroj: Projektový tím

OBR. 12 Navrhované umiestnenie inteligentného odpočívadla pre cyklistov

Zdroj: Projektový tím

RIADENIE PROJEKTOVÉHO CYKLU

Krok 1: Projektová dokumentácia

Výzva na predkladanie ponúk je komplexným dokumentom podrobne špecifikujúcim rozsah služieb, ktoré majú byť obstarané. Vo výzve sa uvádza predmet zmluvy, metóda vyhodnocovania predložených ponúk, termín uzávierky prijímania ponúk, časový plán realizácie obstarávanej služby, minimálne požiadavky na uchádzačov, a pod. Príprava na vyhlásenie výzvy môže byť často zdĺhavým procesom, pretože klient (v tomto prípade PSK ako „obstarávateľ“) musí najprv zdefinovať rozsah prác/služieb, ktoré chce obstaráť. V prípade turistického chodníka Poloniny Trail musia byť pred ešte pred dosiahnutím tohto štádia splnené isté podmienky, ktoré si vyžadujú napr. návštevy v teréne, konzultácie so zainteresovanými subjektmi týkajúce sa rozsahu zadania alebo, o.i., vyriešenie právnych záležitostí ako sú napr. vlastnícke vzťahy k pozemkom alebo držba pôdy. Súpis podkladov a zadávacie podmienky pripravené zo strany PSK v rámci tohto kroku uvádzame v Prílohe č. 1 tejto správy.

Krok 2: Výzva na predkladanie cenových ponúk

Po zverejnení výzvy na predkladanie cenových ponúk sa posiela žiadosť o vypracovanie cenovej ponuky najmenej trom oprávneným subjektom, aby sa stanovila predpokladaná hodnota zákazky. Priemerná cena sa vypočíta na základe obdržaných ponúk. V prípade tohto projektu zašle klient výzvu pripravenú v rámci prvého kroku najmenej piatim relevantným subjektom, ktoré požiada o oznámenie odhadovanej ceny zákazky. Na základe prijatých odpovedí klient určí predpokladanú hodnotu zákazky a bude pokračovať ďalším krokom.

Krok 3: Poskytovanie služieb súvisiacich s projektom (návrh)

Na obstaranie projektových služieb (často označovaných ako projektová dokumentácia) pre tento projekt využije PSK postup verejného obstarávania na výber dodávateľa. Takéto obstarávanie sa deje formou verejného tendra známeho aj pod názvom verejné obstarávanie. Oprávnené subjekty budú mať právo predložiť svoju ponuku. PSK ako obstarávateľ po stanovenom termíne ponuky otvorí a vyhodnotí a na základe výberových kritérií vyberie najvhodnejšieho dodávateľa. Vyhodnocovanie ponúk môže trvať od týždňa až po niekoľko mesiacov, v závislosti od počtu a kvality zaslaných ponúk. Pri vyhodnocovaní môže byť potrebná aj externá expertíza.

Krok 4: Ochrana životného prostredia

V závislosti na komplexnosti úlohy môže byť získavanie environmentálnych povolení zdĺhavý proces. Napr. aj v prípade existencie schválenej štúdie hodnotiacej environmentálny dopad projektu (EIA) môže proces získavania povolenia trvať 6 mesiacov, v súčasnosti prípadne aj dlhšie.

Krok 5: Stavebné povolenie

Ďalším krokom nasledujúcim po vypracovaní projektovej dokumentácie a uzavretí všetkých otvorených otázok týkajúcich sa životného prostredia je získanie stavebného povolenia. Trvanie tohto kroku čiastočne závisí od toho, ako rýchlo dokážu príslušné úrady posúdiť projektový spis a od toho, či k nemu majú pripomienky alebo nie. V tejto fáze je potrebné doriešiť vlastnícke práva k pozemkom. Keďže navrhovaná trasa chodníka Poloniny Trail vedie cez množstvo pozemkov v súkromnom vlastníctve alebo vo vlastníctve štátnych podnikov, bude treba vysporiadať ich vlastníctvo, takže tento proces môže trvať dlho.

Krok 6: Financovanie stavby

Získanie zdrojov na financovanie stavby môže byť náročnejšie než ktorýkoľvek iný krok tohto cyklu. Ako sme už spomínali, objem verejných investičných zdrojov je obmedzený a štát je často nútený prioritizovať. V prípade turistického chodníka Poloniny Trail zainteresovaní aktéri poskytnú záruky, že finančné zdroje budú v čase kompletizácie projektového balíka k dispozícii. Preto je dôležité, aby sa kroky 1 až 5 zrealizovali čo najskôr a v rámci doby implementácie iniciatívy CUR12, aby sa podarilo zaistiť financie pre realizáciu výstavby.

Krok 7: Stavebné práce

Po zabezpečení financovania bude nasledovať ďalší verejný tender na dodávateľa stavebných prác potrebných na dobudovanie chodníka a doplnkovej infraštruktúry. Podobne ako v kroku 3, výzva na predkladanie ponúk musí byť otvorená 30 dní, aby mali všetci oprávnení záujemcovia možnosť predložiť svoju ponuku. Príprava verejného obstarávania môže trvať od jedného týždňa do jedného mesiaca a vyhodnocovanie môže trvať ďalší mesiac po ukončení výberového konania v závislosti od počtu uchádzačov a kvality zaslaných ponúk.

Podrobný Ganttov diagram projektu rozdelený na tri etapy prinášame v **PRÍLOHE Ć. 2**.

DESAŤ HLAVNÝCH ZÁSAD NA ZVÁŽENIE

Pri obmedzenom objeme verejných investičných zdrojov, neúprosnom konkurenčnom boji o cieľové trhy a vzhľadom k tomu, že cestovný ruch na Slovensku – a najmä v Poloninách – je v porovnaní s ostatnými oblasťami Európy relatívne mladý, musia byť kroky, aktivity a produkty navrhnuté v implementačnej fáze tohto projektu pripravené vhodne a cielene. Uplatňovanie nasledujúcich zásad pri plánovaní a navrhovaní konkrétnych produktov či pri implementácii následných krokov môže prispieť k úspechu celého projektu:

Zásada č. 1: Zvážiť najnovšie trendy v oblasti dopytu a ponuky a zamerať sa na navrhovanie takých produktov, ktoré predlžujú dobu pobytu a zvyšujú útratu návštevníka.

Pred pandémiou COVID-19 rástlo odvetvie cestovného ruchu nevídanou rýchlosťou. Platilo to aj v prípade európskeho dobrodružného cestovného ruchu, ktorý formovali rovnaké trendy ako tie, ktoré ovplyvňovali celú spoločnosť. Tieto trendy je potrebné zohľadniť aj v procese navrhovania projektu, pretože po skončení krízy súvisiacej s pandémiou začne sektor cestovného ruchu opäť rásť. Je preto potrebné identifikovať dopady spomínaných trendov na cestovný ruch v oblasti Polonín.

Poznanie trendov je pri investíciách jedným z kľúčových faktorov, nakoľko prispieva k zlepšovaniu zberu a analýzy dát, cieleným investíciám do infraštruktúry, lepšiemu zadefinovaniu nových produktov, zameraniu na cieľové trhy, či k zosúladieniu marketingových stratégií. Predlžovanie pobytu turistov a zvyšovanie ich útraty v destinácii nemá len priamy vplyv na tržby generované cestovným ruchom v regióne, ale zároveň umožňuje prijímanie dôležitých rozhodnutí týkajúcich sa prioritizácie investícií a zvyšuje tlak na prehľadovanie a diverzifikáciu zážitkov ponúkaných v rámci cestovného ruchu. Z toho dôvodu je najvyššie dôležité zosúladiť a koordinovať aktivity v oblasti marketingu a prípravy produktov medzi jednotlivými regiónmi krajiny, ale aj medzi súkromným a verejným sektorom či naprieč rôznymi zainteresovanými inštitúciami na celoštátnej i regionálnej úrovni.

Zásada č. 2: Pri plánovaní nezabúdať na “nadmerný cestovný ruch”

Hoci by sa mohlo zdať, že nadmerný cestovný ruch sa týka len destinácií, ktoré sa nachádzajú v pokročilom štádiu svojho životného cyklu, nie je to nevyhnutne tak. Inteligentný rozvoj destinácie znamená vypracovanie a implementáciu procesu stimulujúceho rast na základe inteligentného plánovania a dôkladnej analýzy kompromisov medzi nasledujúcimi tromi princípmi: (1) využívanie prístupov založených na vplyvoch namiesto množstevných prístupov; (2) využívanie marketingových postupov založených na segmentácii a cielenom prístupe k trhu; a (3) zohľadnenie nosnosti, riadenia návštevníckych tokov a limitov prijateľných zmien.

Zásada č. 3: Udržateľnosť ako prierezová téma

Udržateľnosť je dôležitým aspektom, ktorý je potrebné zvažovať v každom štádiu rozvoja cestovného ruchu. Udržateľný cestovný ruch by mal optimálne využívať prírodné zdroje, ktoré sú základným prvkom rozvoja cestovného ruchu, a zároveň by mal zachovávať dôležité ekologické procesy a prispievať k ochrane prírodného dedičstva a biodiverzity.

Svetová organizácia cestovného ruchu OSN (UNWTO) vypracovala nasledujúce odporúčania v oblasti udržateľného rozvoja cestovného ruchu, ktoré považujeme za dôležité uviesť v plnom znení:

Odporúčania a riadiace postupy v oblasti udržateľného rozvoja cestovného ruchu sa vzťahujú na všetky formy cestovného ruchu vo všetkých typoch destinácií, vrátane masového cestovného ruchu i rôznych špecifických segmentov cestovného ruchu. Zásady udržateľnosti sa týkajú environmentálnych, ekonomických a socio-kultúrnych aspektov rozvoja cestovného ruchu, pričom zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti si vyžaduje, aby boli tieto tri oblasti vhodne vyvážené.

Udržateľný cestovný ruch by preto mal:

1. optimálne využívať prírodné zdroje, ktoré sú základným prvkom rozvoja cestovného ruchu, a zároveň by mal zachovávať dôležité ekologické procesy a prispievať k ochrane prírodného dedičstva a biodiverzity,
2. rešpektovať socio-kultúrne špecifiká hostiteľských komunit, chrániť ich živé i neživé kultúrne dedičstvo a tradičné hodnoty a prispievať k porozumeniu a tolerancii medzi kultúrami,
3. zabezpečovať životaschopnú a dlhodobú ekonomickú prevádzku a prinášať socio-ekonomické benefity spravodlivo rozdelené medzi všetkých aktérov, vrátane vytvárania možností na stabilné zamestnanie alebo živobytie a vytváranie sociálnych služieb pre hostiteľské komunity, a prispievať k zmierňovaniu chudoby.

Na zaistenie širokej participácie a dosahovanie konsenzov si udržateľný rozvoj cestovného ruchu žiada ciele zapájanie všetkých relevantných aktérov, ale aj silných politických lídrov. Budovanie udržateľného cestovného ruchu je dlhodobým procesom, ktorý si vyžaduje neustále monitorovanie vplyvov, ale, ak je to nutné, napr. aj prijímanie potrebných preventívnych a/alebo nápravných opatrení.

Udržateľný cestovný ruch by mal tiež dbať o udržanie vysokej úrovne spokojnosti klientov a zaisťovať turistom zmysluplnú skúsenosť, zvyšovať ich povedomie o problematike udržateľnosti a podporovať u nich udržateľné cestovateľské zvyky.³

Zásada č. 4: Podpora vzťahov s poľnohospodárskym, potravinárskym a ďalšími hospodárskymi odvetviami

V záujme zaistenia širších ekonomických prínosov by mali byť pri implementácii projektu podporované a posilňované aj prepojenia s ďalšími špecifickými sektormi, ako je napr. poľnohospodárstvo alebo potravinársky priemysel. Dá sa to dosiahnuť napr. prostredníctvom optimalizácie ponuky poľnohospodárskych a potravinárskych produktov z lokálnych zdrojov, prípravou špecifickej ponuky pre návštevníkov zameranej na spoznávanie miestnych fariem či lokálnych kulinárskych tradícií, ponukou tematicky ladených suvenírov, a pod.

Efektívne plánovanie rozvoja cestovného ruchu si vyžaduje zapojenie celej verejnej správy, aby sa zabezpečil súlad a koordinácia medzi oblasťami vzdelávania, infraštruktúry, sídelného a územného rozvoja, dopravy a ďalšími sektormi, ktoré zvyšujú hodnotu odvetvia cestovného ruchu. Rovnako dôležité je zvyšovanie ekonomického vplyvu cestovného ruchu pomocou prepojenia s inými výrobnými hospodárskymi odvetviami ako sú napr. poľnohospodárska či potravinárska výroba, ktoré sú nielen zdrojom ponuky pre poskytovateľov služieb v oblasti cestovného ruchu, ale aj zárukou diverzity. Aktivity ako farmárske trhy, návštevy fariem, programy typu „z farmy na stôl“ či ukážky kulinárskych tradícií vychádzajú z miestnej ekonomiky a z podnikateľských aktivít spojených so zlepšovaním a diverzifikáciou zručností miestnych podnikateľov a farmárov. Okres Snina a celkovo región Východného Slovenska má obzvlášť bohaté tradície v oblasti gastronómie, ktoré by sa dali využiť na posilnenie regionálnej značky, a zároveň poslúžiť ako marketingový prostriedok promovanej prostredníctvom cestovateľských a kulinárskych komunikačných kanálov a médií.

Zásada č. 5: Formovať prostredie podporujúce podnikanie v oblasti cestovného ruchu a inovácie

Súčasný podnikateľský ekosystém na Slovensku môže slúžiť ako zdroj inovatívnych riešení aj pre oblasť cestovného ruchu. Rozvoj zameraný na inovácie by tak podporil navrhovanie inovatívnych a inteligentných riešení, ktoré by mohli byť odpoveďou na niektoré zo známych problémov rozvoja cestovného ruchu v prešovskom kraji (ako je nedostatočná atraktivita práce v oblasti cestovného ruchu pre mladých, akcelerácia vytvárania nových pracovných miest, či získavanie konkurenčnej výhody vychádzajúcej z využívania inovatívnych a inteligentných riešení v odvetví).

Sninský okres v oblasti rozvoja cestovného ruchu stále zaostáva za ostatnými časťami regiónu. Urýchlenie jeho „dobiehania“ pomocou inovatívnych riešení a nových modelov tvorby a využívania ponuky v cestovnom ruchu je preto naozaj dôležité. Podpora podnikateľského prostredia a formovania nových podnikov a partnerstiev je výraznou črtou kľúčových globálnych hráčov v oblasti cestovného ruchu, a to najmä v Európe. Významní hráči ako TripAdvisor, Airbnb, Booking.com či Skift podporujú akcelerátorov a investujú do inovačných aktivít v odvetví. Navyše, na Slovensku, a najmä v okrese Snina, môžu okrem dopytu zo silnejších partnerstiev na úrovni destinácie profitovať aj subjekty tvoriace ponuku cestovného ruchu, či už vo forme vznikajúcej organizácie destináčného manažmentu (DMO) a jej štruktúr, alebo vďaka rôznym platformám na sociálnych sieťach a v digitálnych médiách.

Navyše, začiatkom roka 2020 vyhlásilo Ministerstvo hospodárstva SR špeciálnu výzvu zameranú na podporu MSP v rámci endogénneho potenciálu rozvoja cestovného ruchu vo vybraných regiónoch Prešovského samosprávneho kraja (PSK) v rámci Iniciatívy EK Catching-up Regions (kód výzvy: OPII-MH / DP / 2020 / 11.3-26). Hlavným cieľom tejto finančnej schémy je podporiť diverzifikáciu produktov pre MSP v okrese Snina a zároveň podporiť rozvoj cestovného ruchu na úrovni okresu. PSK, ktorý úzko spolupracuje s príslušnými komunitami s cieľom informovať ich o relevantných podnikateľských príležitostiach, zorganizoval v spomínaných komunitách viaceré školenia zamerané na zvyšovanie ich povedomia o možnostiach podnikania a rozširovaní možností v oblasti cestovného ruchu.

Zásada č. 6: Pamätať na to, že odolnosť voči klimatickým zmenám je významným faktorom pri plánovaní investícií

Pri navrhovaní programov a aktivít zvážte možné dopady klimatických zmien na oblasť cestovného ruchu a navrhnite konkrétne riešenia zaisťujúce najvyššiu možnú mieru odolnosti voči nim.

Implementačná fáza by tiež mala splňať ambiciózny cieľ podporovať rast cestovného ruchu spôsobmi, ktoré zabezpečia minimalizáciu ľudského vplyvu na prírodné prostredie. Dá sa to napr. pomocou odklonu od tradičných modelov a podpory nových prístupov k navrhovaniu a realizácii produktov a služieb, ktoré znižujú záťaž kladenú na životné prostredie.

Zásada č. 7: Zaisťiť postupnosť investícií v súlade s realistickým hodnotením pripravenosti trhu

Pri realizácii projektu chodníka Poloniny Trail je potrebné zvážiť pripravenosť jednotlivých obcí a lokalít na prijímanie návštevníkov v rámci želaných segmentov trhu. Jednotlivé lokality možno rozdeliť podľa ich pripravenosti a s ňou súvisiacich investičných potrieb na oblasti určené na okamžitý, strednodobý a dlhodobý rozvoj. Takýto prístup pomôže identifikovať najlepšie pripravené lokality, ktoré môžu začať prinášať zisky v relatívne krátkom čase, zatiaľ čo sa budú realizovať strednodobé a dlhodobé investície.

Pre úspech tohto programu je nevyhnutné, aby sa navrhované kroky pretavili do realistických aktivít založených na kontinuálnej analýze a monitorovaní. Fázovanie jednotlivých investícií a rozvojových snáh by malo vychádzať z analýzy existujúcej ponuky produktov a služieb cestovného ruchu,

ktoré sú pripravené alebo takmer pripravené na uvedenie na trh, ako aj z poznania aktív, ktoré majú potenciál stať sa produktmi alebo atrakciami lákajúcimi návštevníkov zo zvažovaných trhových segmentov. Turistov a cestovateľov síce lákajú významné atrakcie a zážitky, no potrebujú aj ďalšie podporné služby. Je preto nevyhnutné komplexne zhodnotiť pripravenosť konkrétnych destinácií na prijímanie návštevníkov a napĺňanie ich potrieb⁴. Do úvahy treba brať najmä dostupnosť a kvalitu atrakcií; súčasný stav verejných i súkromných zariadení a podporných služieb (vrátane infraštruktúry pre návštevníkov, sprievodcovských služieb, tlmočnických služieb, ubytovacích služieb, zdravotníckych a bezpečnostných služieb, a pod.); dostupnosť a kvalitu pracovnej sily; celkový imidž a charakter miesta alebo destinácie; a ich (cenovú) konkurencieschopnosť.

Zásada č. 8: Využívať vhodné taktiky predaja a marketingové postupy

Pri propagácii Polonín smerom k potenciálnym návštevníkom zväzťe využitie taktiky relevantnej pre cieľový trh, ktorý chcete osloviť. Napr. ak chcete osloviť najmä nezávislých zahraničných a domácich turistov, marketing by mal byť zameraný na priame komunikačné kanály a kampane, ktoré si nevyžadujú fyzickú prítomnosť v iných lokalitách. V prípade trhov využívajúcich sprostredkovateľské služby cestovných kancelárií a agentúr bude pravdepodobne potrebné preskúmať marketingové možnosti v krajinách, kde sídlia potenciálni sprostredkovatelia. To si môže vyžadovať fyzickú prítomnosť na miestach s vysokou koncentráciou takýchto cestovných kancelárií a/alebo častú účasť na príslušných podujatiach v zameraných na cestovný ruch. Na umiestnenie Polonín na mapu destinácií dobrodružného cestovného ruchu bude zvlášť výhodné aktivovať priame komunikačné kanály fungujúce „na diaľku“.

Zásada č. 9: Uplatňovať inteligentnú stratégiu

Rozumnou stratégiou ako prilákať do Polonín návštevníkov je prepojiť jestvujúce a potenciálne atrakcie s turistami, ktorí majú záujem ich navštíviť. Vzhľadom k svojim danostiam je pravdepodobné, že Poloniny oslovia najmä individuálnych turistov alebo cestovateľov cestujúcich v malých skupinách (organizované aj samostatne), ktorí majú záujem o aktívne spoznávanie prírody a kultúry a chcú sa ponoriť do miestnej kultúry. Z praktického hľadiska a najmä z krátkodobého hľadiska je najrozumnejšie zamerať sa na aktívnych cestovateľov z blízkyh regiónov. Do tejto skupiny spadajú domáci turisti, cestovatelia z regiónu z okolitých krajín, ale aj medzinárodní turisti, ktorí sa už nachádzajú v regióne.

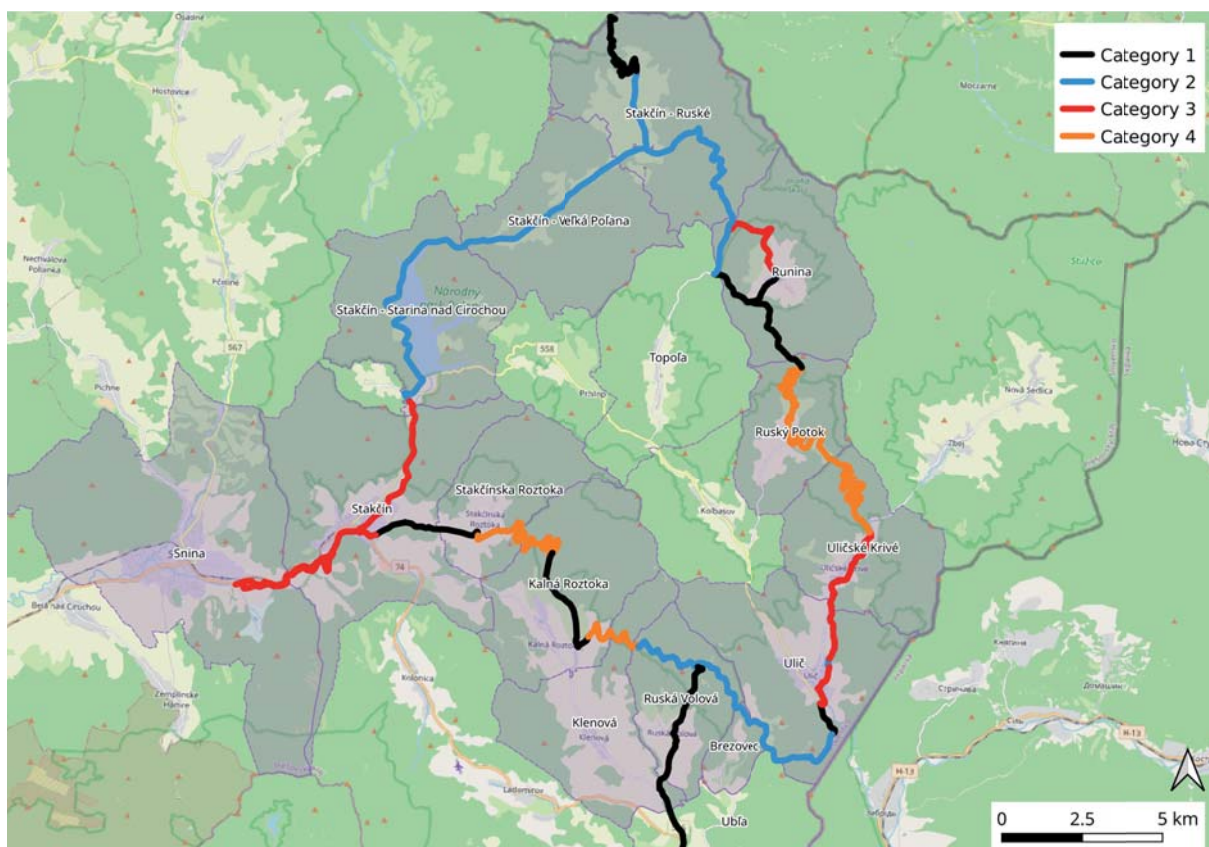
Inteligentný prístup k marketingu a propagácii si vyžaduje sústredenie finančných i rozhodovacích snáh a ich zameranie na cieľové trhy, pri ktorých je najvyššia pravdepodobnosť generovania najvyššej návratnosti investícií v odvetví. Jednotlivé aktivity musia byť plánované premyslene a mali by zohľadňovať faktory ako sú trendy a vzorce správania v cestovnom ruchu, trhová segmentácia, či miera spokojnosti, pričom všetky tieto faktory by mali byť jasne identifikované v účelovej marketingovej stratégii a následne aj v prevádzkovom pláne. Pri koncipovaní stratégie alebo pri navrhovaní jednotlivých aktivít zameraných na zviditeľnenie krajiny v zahraničí sa všeobecne uplatňujú nasledujúce faktory:

- 1. Konektivita.** Existencia priameho napojenia má veľký vplyv na počet turistov prichádzajúcich do destinácie. UNWTO poukazuje na to, že zlepšenie pozemnej i vzdušnej konektivity má na cestovný ruch pozitívny vplyv, pričom priame spojenia, prítomnosť nízkonákladových prepravcov a vhodne cielené či agresívne marketingové stratégie v oblasti vzdušnej prepravy bežne spôsobujú vysoký nárast počtu prichádzajúcich návštevníkov.⁵ To isté platí aj pre cestnú dopravu. Spojenie s letiskami v Košiciach a Poprade je naďalej problémom, ktorý je potrebné riešiť.
- 2. Vízové obmedzenia.** Všeobecný názor, že vízové obmedzenia limitujú toky ľudí prichádzajúcich do destinácie, podporujú aj výskumy, podľa ktorých majú takéto obmedzenia za následok nižšie počty prichádzajúcich turistov a mnohí cestovatelia sa vyhýbajú destináciám, kam potrebujú víza. Je preto potrebné zamerať sa na turistov, ktorí pre vstup na územie Slovenska víza nepotrebujú.

Zásada č. 10: Projekty implementovať so vzájomnou dôverou, pochopením a vysokou mierou participácie

Zapojenie aktérov, vzájomná dôvera a pochopenie relevantných procesov je kľúčom k úspešnej implementácii každého projektu. Za zainteresovaný subjekt sa považujú všetci zástupcovia verejných alebo súkromných subjektov, skupín, združení, alebo jednotlivci, ktorých sa stratégia týka, alebo ktorí majú na stratégiu vplyv, a ako takí majú mať možnosť zúčastniť sa na implementácii jednotlivých procesov. Doterajší priebeh projektu bol dobre navrhnutý a zo strany PSK ako vedúceho partnera dobre implementovaný, a aj v budúcnosti by mal takýto bezproblémový priebeh zostať prioritou.

OBR. 13 Navrhovaná pribl. 90 km trasa chodníka

Zdroj: PSK, OpenStreetMap, 2020

PRÍLOHA 1: **SÚPIS PODKLADOV K VÝSTAVBE CYKLISTICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY TURISTICKÉHO CHODNÍKA POLONINY TRAIL - PROJEKTOVÁ DOKUMENTÁCIA**

STRUČNÝ POPIS:

Cieľom zákazky je vypracovať komplexnú projektovú dokumentáciu na realizáciu viacúčelovej rekreačnej trasy, takzvaného Turistického chodníka Poloniny Trail v Prešovskom kraji, v okrese Snina s názvom „Dokončenie turistického chodníka Poloniny Trail“. Projektová dokumentácia rekreačnej trasy – turistického chodníka Poloniny Trail - pozostáva z troch hlavných častí:

- A. Projektovej dokumentácie modernizácie účelovej komunikácie Starina – pôvodnej obce Ruské.
- B. Projektovej dokumentácie výstavby rekreačnej trasy v štyroch úsekoch Runina - Ruský Potok, Ruský Potok - Uličské Krivé, Klenová - Kalná Roztoka, Stakčínska Roztoka - Stakčín.
- C. Projektovej dokumentácie prvkov turistickej infraštruktúry ako sú osadzovanie cyklistických značiek pozdĺž celej trasy v dĺžke okolo 100 km, vrátane prepojení do mesta Snina a na Ruské sedlo - štátnu hranicu medzi Slovenskom a Poľskom, stanovišť na pozorovanie prírody, hygienických toaliet pre turistov, odpočívadiel.
- D. Sumárnej technickej správy o turistickom chodníku Poloniny Trail.

Požadujeme predloženie projektovej dokumentácie v nasledujúcich časových stupňoch:

1. Stupeň – projektová dokumentácia (PD) – modernizácia existujúcej účelovej komunikácie Starina - bývalá obec Ruské - vypracovanie projektovej dokumentácie k modernizácii cesty na cca 16 km úseku, ktorý je v súčasnosti v zlom stavebno-technickom stave. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie projektovej dokumentácie k ohláseniu stavebných úprav a údržby líniovej stavby - opravy cesty.
2. Stupeň - PD – realizácia nových nemotorových komunikácií a súvisiacich objektov - úseky medzi obcami Runina - Ruský Potok, Ruský Potok - Uličské Krivé, Klenová - Kalná Roztoka, Kalná Roztoka - Stakčín v celkovej predpokladanej dĺžke asi 24 km. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie trojstupňovej projektovej dokumentácie:
  - Podrobnej technickej správy;
  - Vypracovanie dokumentácie pre účely územného konania;
  - Vypracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie v detailoch realizačného projektu.

3. Stupeň - PD - pre prvky drobnej turistickej infraštruktúry na celom okruhu vrátane spojovacích chodníkov v rozsahu odhadovanom na 100 km. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie projektovej dokumentácie k ohláseniu drobnej stavby, vypracovanej osobitne pre 1. a 2. stupeň.
4. Stupeň - súhrnná technická správa o stave budovania a plánovania Cyklistickej infraštruktúry turistického chodníka Poloniny Trail. V správe požadujeme zosumarizovať celkový stav pripravenosti projektového zámeru, ktorý bude obsahovať všetky aktuálne údaje o stave plánovanej alebo realizovanej infraštruktúry na trase turistického chodníka Poloniny Trail v jednej mape. Sprievodná správa poskytuje komplexný pohľad a kvantifikuje požiadavky na vybudovanie rekreačnej turistickej trasy pre cyklistov, chodcov, bežcov, bežkárov atď. s modernými prvkami s prihliadnutím na okolitú prírodu, terén a stupeň ochrany prírody, napojenie na inú turistickú infraštruktúru, finančné nároky, vlastnícke vzťahy atď.

ROZSAH

Projektová dokumentácia musí byť spracovaná v celom rozsahu v súlade s platnými normami a predpismi. Rozpočet musí byť pripravený tak, aby zahŕňal všetky stavebné, remeselné a montážne práce a zodpovedal aktuálnej cenovej hladine v čase spracovania projektovej dokumentácie. Položkový rozpočet a rozpočet výkaz a výmer je potrebné vypracovať v súlade s kódmi rozpočtových cenníkov a musí obsahovať konkrétne množstvá (čísla) jednotlivých položiek (dĺžky, plochy, kubatúry, množstvá atď.)

Požadované činnosti:

- Vypracovanie projektovej dokumentácie;
- Stavebno-inžinierske činnosti;
- Odborný – autorský dozor.

v rozsahu podľa Prílohy č. 4 Sadzobník UNIKA 2020 na navrhovanie ponukových cien projektových prác a inžinierskych činností a zabezpečenie činnosti koordinátora projektovej dokumentácie s vypracovaním plánov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa činností uvedených v Prílohe č. 4 spomínaného sadzobníka.

PODROBNÝ POPIS ZÁKAZKY

Východiskový stav

Turistický chodník Poloniny Trail (PT) je plánovaný rekreačný chodník, ktorý bude nástrojom rozvoja cestovného ruchu v Národnom parku Poloniny. Je primárne určený pre cyklistov, turistov a v zime pre bežkárov. Turistický chodník Poloniny Trail prechádza katastrami obcí Stakčín, Runina, Ruský Potok, Uličské Krivé, Ulič, Brezovec, Ruská Volová, Klenová, Stakčínska Roztoka a Kalná Roztoka. Počíta sa aj s prepojením turistického chodníka s Poľskom v oblasti Ruské sedlo a s Ukrajinou na hraničnom priechode Ubľa.

Obzvlášť významné je najmä napojenie na centrum regiónu Sninu, lokalitu Sninské rybníky (bikúpalisko Sninské rybníky).

Turistický chodník Poloniny Trail sa nachádza priamo na území Národného parku Poloniny, stav a predmet ochrany prírody je podrobne popísaný v národnom Programe starostlivosti o národné parky, ŠOP SR, 2016.

Charakteristika turistického chodníka Poloniny Trail:

Turistický chodník Poloniny Trail bude rekreačnou viacúčelovou trasou, ktorá umožní návštevníkom prejsť okruh cez celý Národný park Poloniny. Chodník bude fyzicky nenáročný, vhodný pre verejnosť. Parametre a kritériá pre návrh trasy vychádzajú zo Stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Prešovskom kraji, ktorú schválilo zastupiteľstvo PSK v máji 2020. Turistický chodník Poloniny Trail bude tvoriť základnú os siete, na ktorú budú napojené ďalšie miestne cyklistické, turistické alebo jazdecké chodníky, atrakcie a služby.

Trasa chodníka vo veľkej miere využíva existujúce lesné a účelové cesty, ktoré vylučujú motorovú dopravu, s výnimkou lesných a vodohospodárskych vozidiel, a ktoré spĺňajú kritériá stanovené pre rekreačnú trasu – turistický chodník.

Novo navrhnuté úseky turistického chodníka vedú hlavne členitým lesným terénom a pasienkami. Flyšové podložie vytvára podmienky na tvorbu pôd náchylných na eróziu.

Lokalizácia:

1. 1. etapa - VN Starina - pôvodná obec Ruské /kataster obce Stakčín / - pôvodná obec Smrekovica - Runina /kataster obce Runina / - účelová komunikácia s prvkami cyklistickej infraštruktúry;
2. 2. etapa - úsek 1 - Runina - Ruský Potok - Uličské Krivé, úsek 2 - Kalná Roztoka - Stakčín - Stakčín - Roztoka, úsek 3 - Stakčín - Stakčín - rekreačná trasa s priepustným povrchom;
3. 3. etapa - doplnková turistická infraštruktúra, ktorá bude umiestnená v úsekoch podľa etapy 1 a etapy 2 osobitne - katastre obcí Stakčín, Runina, Ruský Potok, Uličské Krivé, Kalná Roztoka - Stakčín - Stakčín - Roztoka;
4. 4. etapa - celý okruh vrátane plánovaných prepojení - katastre obcí Stakčín, Runina, Ruský Potok, Uličské Krivé, Kalná Roztoka - Stakčín - Stakčín - Roztoka, Ruská Volová, Brezovec, Ublá a mesta Snina.

Požadujeme dodanie projektovej dokumentácie v nasledujúcich stupňoch:

Etapa 1 – PD - modernizácia existujúcej účelovej komunikácie Starina - bývalá obec Ruské - vypracovanie projektovej dokumentácie k modernizácii cesty na cca 16 km úseku, ktorý je momentálne v zhoršenom stavebno-technickom stave. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie projektovej dokumentácie k ohláseniu stavebných úprav a údržbárskych prác na výstavbe líniovej stavby - oprava cesty.

Etapa 2 – PD - realizácia nových nemotorových komunikácií a súvisiacich stavieb - úseky medzi obcami Runina - Ruský Potok, Ruský Potok - Uličské Krivé, Kalná Roztoka - Stakčín - Stakčín - Roztoka, Stakčín - Stakčín v celkovej predpokladanej dĺžke asi 24 km. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie trojstupňovej projektovej dokumentácie:

- Prieskumná technická správa;
- Vypracovanie projektovej dokumentácie pre účely územného rozhodnutia;
- Vypracovanie dokumentácie pre stavebné povolenie v detailoch realizačného projektu.

Etapa 3 – PD - pre prvky drobnej turistickej infraštruktúry na celom okruhu vrátane spojov v rozsahu odhadovanom na 100 km. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie projektovej dokumentácie k ohláseniu drobnej stavby.

Etapa 4 – - Súhrnná technická správa o výstavbe turistického chodníka Poloniny Trail - vypracovanie komplexnej technickej správy, ktorá bude obsahovať komplexný prehľad technických riešení výstavby infraštruktúry turistického chodníka Poloniny Trail. V správe požadujeme zosumarizovať celkový stav pripravenosti projektového zámeru, ktorý bude obsahovať všetky aktuálne údaje o stave plánovanej alebo realizovanej infraštruktúry na trase turistického chodníka Poloniny Trail v jednej mape. Sprievodná správa poskytuje komplexný pohľad a kvantifikuje požiadavky na vybudovanie rekreačného turistického chodníka pre cyklistov, chodcov, bežcov, bežkárov atď. S modernými prvkami s prihliadnutím na okolitú prírodu, terén a stupeň ochrany prírody, napojenie na ďalšiu turistickú infraštruktúru, finančnú náročnosť, vlastnícke vzťahy a pod. Žiadame zahrnúť do celkového technického riešenia výstupy ďalšej projektovej dokumentácie, ktoré už boli hotové v čase projektových prác, alebo sú paralelne pripravované: - časť na modernizáciu lesnej účelovej cesty Ruské - Smrekovica, úseky nových cyklotrás Snina - Stakčín a Ulič - Uličské Krivé. Objednávateľ: Prešovský samosprávny kraj, zhotoviteľ: Vodaless, s r.o. Zvolen. Súčasťou správy bude aj grafika – obrazová časť.

V súlade s uvedeným plánuje Prešovský samosprávny kraj zadať vypracovanie projektovej dokumentácie v nasledujúcich stupňoch:

1. Technická štúdia - kompletná štúdia plánovaných nových úsekov turistického chodníka Poloniny Trail, ktoré sú momentálne neprejazdné a vyžadujú si nové stavebné opatrenia. V rámci Technickej štúdie na základe vykonaných prieskumov požadujeme predloženie min. 2 variantných riešení - 2. stupeň;
2. Dokumentácia pre vydanie územného rozhodnutia pripravená pre vybrané riešenie – 2. stupeň;
3. Dokumentácia pre stavebné povolenie v rozsahu realizačného projektu, 2. stupeň;
4. Dokumentácia pre ohlásenie stavebných úprav a údržbárskych prác líniovej stavby – účelovej komunikácie – 1. stupeň;
5. Dokumentácia pre ohlasovanie malej stavby – 3. stupeň;
6. Komplexné technické riešenie - 4. stupeň;
7. Stavebno-inžinierske činnosti pre vypracovanie územného rozhodnutia a stavebného povolenia, ohlásenie stavebných prác a údržby líniovej komunikácie – 1. a 2. stupeň;
8. Autorský dozor - 1. a 2. stupeň.

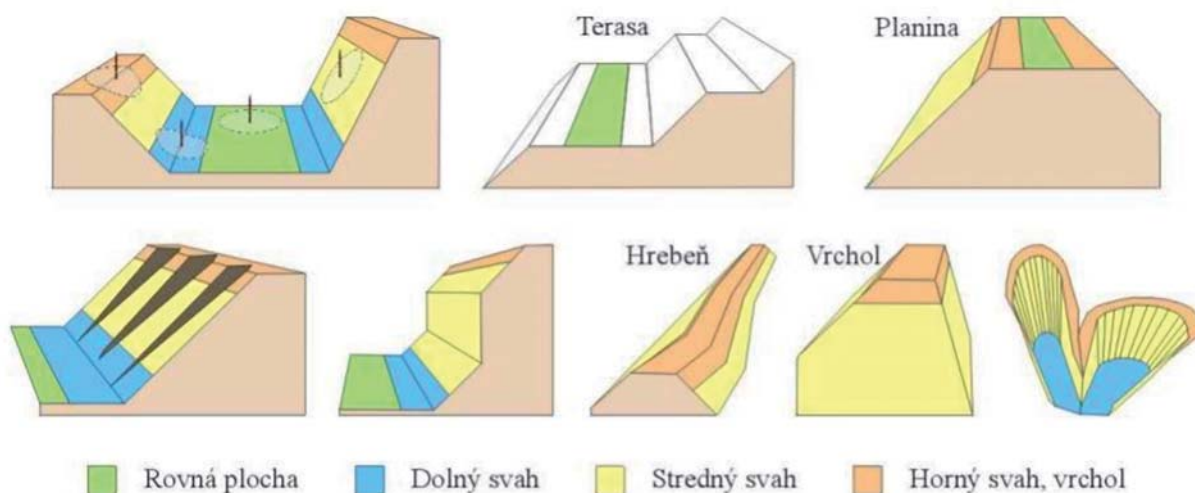
Trasa je naplánovaná v horskom prostredí Národného parku Poloniny, v hospodárskych lesoch s 3. stupňom ochrany v okrese Snina. Prírodné rezervácie PR Borsučiny a PR Havešová sa nachádzajú v blízkosti navrhovaného koridoru, ale chodník nimi priamo neprechádza.

1. ETAPA: MODERNIZÁCIA ÚČELOVEJ ČESTY VN STARINA – PÔVODNÁ OBEC RUSKÉ

Úsek účelovej cesty vedie od rampy pri VN Starina cez bývalú obec Ruské a spravujú ho štátne podniky - Slovenský vodohospodársky podnik a Lesopoľnohospodársky majetok Ulič. Má rozpadnutý povrch, na tomto úseku je zakázaná motorová doprava, s výnimkou vozidiel SVP a LPM Ulič. Pôvodná komunikácia je asfaltobetónová, slúžila ako cesta 3. triedy pre obyvateľov dedín, ktoré boli presťahované z dôvodu výstavby vodnej nádrže Starina.

Predmetom modernizácie a opráv tohto úseku cesty bude predovšetkým kompletná výmena krytu vozovky vrátane spevnenia cestných obrubníkov. V niektorých úsekoch bude potrebné posilniť únosnosť podlažia. Zároveň bude potrebné zabezpečiť vyplnenie a vyrezanie obrubníkov. V priereze cesty bude potrebné zabezpečiť odvodnenie a obnovu priekop s charakterom mikrobiotopov malých vodozadržných opatrení.

OBR. 14 Typy terénu

Zdroj: Národné lesnícke centrum, Metodológia zberu údajov v teréne, Zvolen 2006

Modernizácia cesty sa zameria na:

- Zlepšenie súčasného stavebno-technického stavu účelovej komunikácie s úplným zohľadnením bezpečnosti chodcov a cyklistov;
- Úprava a výmena poškodeného povrchu vozovky vrátane spevnenia okrajov vozovky;
- Návrh nových a úprava existujúcich odvodňovacích kanálov;
- Aplikácia permakultúrnych prvkov pri navrhovaní priekop a malých terénnych úprav na zadržiavanie povrchovej vody;
- Obnova a úprava nových vodorovných a zvislých dopravných značiek vrátane dopravných zariadení zohľadňujúcich pohyb chodcov a cyklistov v hlavnej dopravnej oblasti;

- Návrh nových bezpečnostných prvkov na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky (TP 06/2015: Stanovenie základných bezpečnostných prvkov pri prevádzke pozemných komunikácií a TP 085/2019: Zásady navrhovania cyklistickej infraštruktúry);
- Usporiadanie opatrení na zníženie rýchlosti dopravy - na niektorých úsekoch je potrebné navrhnúť prvky na zníženie rýchlosti vozidiel a posilnenie opatrení pre chodcov a cyklistov;
- Realizácia dopravných zariadení zameraných na bezpečnosť účastníkov cestnej premávky - bezpečnostné zábrany;
- Implementácia dopravných subsystémov (optické brzdy, reflexné dopravné značky atď.).

Hlavným cieľom je modernizácia a zlepšenie dopravno-technických podmienok účelovej komunikácie, ktorá tvorí významnú súčasť projektu turistický chodník Poloniny Trail.

Účelom navrhovaných úprav je vylúčiť známe alebo predvídateľné bezpečnostné riziká a obnoviť prvky zabezpečujúce bezpečnosť na cestách, najmä pre vodičov nemotorovej dopravy, ktorých predpokladaná intenzita sa v dôsledku plánovaných činností zvýši. Neuvažuje sa ani so zvýšením motorovej dopravy v dôsledku stavebnej uzávery v oblasti. Cieľom doplnenia dopravného značenia je prevencia a minimalizácia potenciálnych nehôd na miestach medzi nemotorovými účastníkmi cestnej premávky a úžitkovými vozidlami, zlepšenie kvality a priechodnosti vozovky ako aj inštalácia moderných prvkov dopravného monitorovania - automatické počítadlá, atď.).

Projektová dokumentácia musí byť spracovaná v celom rozsahu v súlade s platnými normami a predpismi.

Navrhovaný rozpočet musí obsahovať všetky stavebné, remeselnícke a montážne práce a zodpovedať súčasnej cenovej hladine v čase predloženia projektovej dokumentácie. Položkový rozpočet a výkaz výmer musia byť v súlade s kódmi cenníkov rozpočtu a musia obsahovať konkrétne množstvá (čísla) jednotlivých položiek (dĺžky, plochy, kubatúry, množstvá atď.).

Projektová dokumentácia bude pripravená a doručená ako balík obsahujúci:

1. Projektová dokumentácia pre modernizáciu účelovej komunikácie v detaile realizačného projektu. Povoľenie stavby bude mať formu oznámenia o líniovej stavbe.
2. Projektová dokumentácia je vypracovaná v slovenskom jazyku, s obalovou grafikou, s naratívom s plníuje nasledovné kritériá:
  - V písomnej (tlačenej) podobe v 8 kópiách (kusovník a rozpočet v troch kópiách);
  - V elektronickej podobe na troch CD - grafická časť vo formáte .DWG a .SHP, textová časť vo formáte .doc, tabuľky vo formáte .xls a všetko vo formáte PDF.

Súčasťou pripravenej projektovej dokumentácie bude aj:

3. Geodetické zameranie;
4. Inžinierska činnosť - v rámci tejto činnosti požadujeme prerokovanie projektovej dokumentácie pre ohlásenie stavebných úprav a údržbárskych prác líniovej stavby s dotknutými zúčastnenými stranami do fázy získania všetkých stanovísk potrebných na získanie kladného vyjadrenia príslušného stavebného úradu. Prešovský samosprávny kraj plne zabezpečí majetkové vysporiadanie a vzťah k pozemkom investora. Zhotoviteľovi sa poskytnú dôkazy o vzťahu k pozemkom potrebné na účely oznámenia stavebných úprav a údržbárskych prác na líniovej stavbe;
5. Zabezpečenie odborného autorského dozoru;

6. Zabezpečenie odborného autorského dozoru.

Lehota na predloženie projektovej dokumentácie stavebných úprav v rámci modernizácie účelovej komunikácie na oznámenie líniovej stavby je 5 mesiacov od účinnosti zmluvy. Inžinierska činnosť: stavebný postup na získanie kladného stanoviska k oznámeniu líniovej stavby je 1 mesiac.

2. ETAPA: TRI ETAPY PROJEKTOVEJ DOKUMENTÁCIE NA IMPLEMENTÁCIU NOVEJ NEMOTOROVEJ CESTNEJ KOMUNIKÁCIE A PRIĽAHLÝCH STAVIEB

Požadovaný rozsah Technickej štúdie a Štúdie uskutočniteľnosti

Cieľom štúdie je spracovanie podrobných východiskových materiálov pre ďalšie stupne projektovej dokumentácie.

1. Prieskumy a analýzy

1.1 Inžiniersko-geologický a hydrogeologický prieskum. Prieskum sa uskutoční s cieľom získať príslušné geotechnické informácie a údaje potrebné na realizáciu turistického chodníka. Informatívna hodnota geotechnických informácií by mala umožniť riadenie identifikovaných a predpokladaných rizík projektu. Pre jednotlivé etapy výstavby / prípravu pôdorysu, realizáciu spodnej stavby vozovky a finálnu stavbu povrchu turistického chodníka / požadujeme poskytnutie informácií a údajov, ktoré eliminujú riziká nehôd, zdržania a predvídateľných škôd počas jej užívania.

Cieľom geotechnického prieskumu je objasniť geologické a hydrogeologické podmienky, zistiť vlastnosti pôd a hornín a získať ďalšie príslušné informácie o mieste. Tieto informácie by mali v zásade obsahovať podmienky podložia, geologické, geomorfologické, hydrologické podmienky. Mali by brať do úvahy aj prejavy variability vlastností podložia. Na základe geotechnického prieskumu požadujeme navrhnúť technické riešenia výstavby a realizácie stavby, ktoré zohľadnia ekonomické a environmentálne aspekty rekreačnej trasy.

1.2. Geomorfologický prieskum sa bude vykonávať za účelom podrobného určenia terénu podľa týchto kritérií:

- Rovný povrch - terén s priečnym sklonom menším ako 5%;
- Dolný svah - vydutý terén s prevládajúcim prítokom vody, úpäťm svahu, spodným svahom, povodím svahu, kotlinou, priekopou, roklinou atď.;
- Stredný svah - sklonená plocha, kde je odtok a prítok vody viac-menej vyrovnaný. Sú to stredné svahy hôr, suťové a naplavené kužele, kopy kamenných blokov atď.;
- Vrchol, horný svah - konvexé formy terénu s prevládajúcim odtokom vody, vrcholy hôr, hrebene kopcov, polohy na okrajoch svahov na náhorných plošinách, morénach a podobne;
- Veľmi variabilný - neurčitý. Terén, ktorý sa nedá jednoznačne priradiť k predchádzajúcim formám, terén s častým striedaním sklonu a expozície.

Zistenia budú zakreslené na mape vo formáte .shp a .pdf.

1.3. Prieskum stability svahu a eróznej aktivity v predmetnom území - hodnotenie stability svahu v dotknutom území požadujeme s ohľadom na:

- Výskyt čiastočnej nestability výkopových a násypových svahov, t. j. svahov, kde dochádza k zosuvom pôdy, avšak bezpečnosť používateľov nie je ohrozená a obmedzená, na svahoch sa nenachádza účinný vegetačný kryt;
- Nestabilné výkopové a násypové svahy - erózia pôdy a nestabilita svahov sú potenciálne nebezpečné pre prevádzku;
- Rozdelenie územia na úseky, ktoré sú aktuálne, ale dočasne nezjazdne.

Zistenia budú zakreslené na mape vo formáte .shp.

1.4. Posúdenie predmetného územia z hľadiska prebiehajúcej hospodárskej činnosti a poľnohospodárskej činnosti, ktoré môžu mať vplyv na realizáciu stavby, ako je rozsah výrubu, predpokladané zabratie lesnej pôdy a poľnohospodárskej pôdy.

1.5. Posúdenie predmetného územia z hľadiska ochrany prírody - popis všetkých druhov chránených území a výskyt chránených druhov v 1 km širokom koridore, ktorého strednou osou je línia navrhovaného turistického chodníka - uvedené v Prílohe č. 2 Technické parametre.

1.6. Terénny prieskum plánovaného turistického chodníka a členenie navrhovaných opatrení podľa úsekov. Vypracovaný záznam z terénneho prieskumu vrátane fotodokumentácie a zamerania súradníc a bodov a čiar vo formátoch .gpx a .shp.

Okrem slovnej časti a fotografií bude zápis z terénneho prieskumu vypracovaný vo forme schematickeho čiarového diagramu, v ktorom budú novonavrhované trasy rozdelené na 100 m dlhé úseky a budú obsahovať dôležité informácie o lokalitách a kritických miestach, ktoré bude potrebné vziať do úvahy. Čiarový diagram ukáže jasnú identifikáciu hlavných charakteristík terénu, ktorá bude slúžiť ako podklad pre posúdenie návrhu alternatívnych riešení spravovania a prevádzkovania turistického chodníka. Obsah líniového diagramu D1:

- Topografia - pozdĺž potoka, lesa, náhornej plošiny, expozície svahu atď.;
- Priečny sklon - podľa jednotlivých úsekov trasy;
- Pozdĺžny sklon existujúceho terénu v danom úseku trasy;
- Atraktivita - pekné výhľady, zaujímavé prírodné objekty ako skaly, vodopády, horské lúky, hrebene, výnimočné stromy, flóra, technické pamiatky, land art atď.;
- Vlastnícke vzťahy - orientačný tabuľkový prehľad vlastníckych vzťahov podľa úsekov v rozsahu - súkromní vlastníci, počet, štátne pozemky, správca, vlastník;
- Odporúčané stavebné objekty na trase, ako sú priepusty, drevené mosty a lavičky cez terénne zlomy, malé vodozádržné opatrenia, zadržovanie alebo zárubne, kritické miesta a ďalšie, ktoré vyplynuli z terénneho prieskumu.

Informácie z terénu budú usporiadané v tabuľke, ktorá bude zodpovedať líniovému diagramu a mape - rovnaké označenie zistených nálezov a ich umiestnenie na čiare.

1.7. Analýza širších vzťahov - napojenie hlavného okruhu Poloniny Trail na existujúce alebo plánované cyklistické trasy, turistické chodníky a trasy pre jazdeckú turistiku v Národnom parku Poloniny a v okrese Snina.

- 1.8. Analýza legislatívnych a právnych aspektov - hodnotenie realizácie stavby s ohľadom na konkrétnu situáciu v území ako sú: stavebná uzávera, hospodárska činnosť v lesoch, vodohospodárska činnosť - vodná nádrž Starina, ochrana životného prostredia a identifikácia spôsobov, ktoré umožnia realizáciu plánovaného turistického chodníka.
- 1.9. Analýza a hodnotenie navrhovaných trás s ohľadom na rizikové faktory - definícia najkritickejších miest z hľadiska ohrozenia trasy prírodnými živlami a vplyvmi človeka (napr. erózia pôdy, vody a ovzdušia, nakladanie s biologickým odpadom). Analýza sa použije na stanovenie nebezpečných miest, ktoré sa musia pri navrhovaní technických opatrení na trase dodržiavať.
- 1.10. Analýza lokalít pre výber vhodných systémov a prvkov a vzájomné prepojenie ich funkcií na trase na základe permakultúrnych princípov.
- 1.11. Analýza lokalít pre umiestnenie ďalšej turistickej infraštruktúry a orientačného systému - definícia potenciálnych lokalít pre umiestnenie posedov na pozorovanie divej zveri, orientačné cykloturistické a turistické značky, odpočívadlá a toalety. Žiadame vás, aby ste posúdili stránky z hľadiska ich funkčnosti, vlastníckych vzťahov a očakávaného úžitku pre návštevníkov.

2. Návrh

- 2.1. Návrh bude obsahovať minimálne dva varianty vedenia trasy v úsekoch, ktoré sú definované ako nové objekty v stupni č. 2.
- 2.2. Návrhová časť bude pozostávať zo slovnej a grafickej časti.
- 2.3. Slovná časť bude obsahovať:
  - Technickú správu, zápisnice zo stretnutí;
  - Schematický čiarový diagram - tabuľku, spracovanú pre novonavrhované úseky turistického chodníka Poloniny Trail. Úseky jednotlivých opatrení delené po 100 m budú obsahovať významné stavebné opatrenia, ktoré bude potrebné zohľadniť pri spracovaní ďalších stupňov projektovej dokumentácie. Rozmiestnenie jednotlivých úsekov trás bude dané v km na 3 desatinné miesta;
  - Požadovaný minimálny obsah informácií o čiarovom diagrame a jeho tabuľkové spracovanie vo formáte .xcl pre čiastkové 100 m dlhé úseky bude obsahovať: (1) Navrhovanú šírku trasy - zemného telesa; (2) Špeciálny úsek na trase - napr. skalný obchvat, prechod potokom, ohyb U (180 °); (3) drenážne zariadenia a zádržné opatrenia; (4) Priradenie typických stavebných opatrení k jednotlivým úsekom trasy - podľa typu povrchu, konštrukcie, šírky cesty, v oblúku alebo priamke atď.; (5) Vodné pramene a vodné toky; 6. kritické body na trasách, ktoré môžu byť ohrozené prírodnými živlami; (7) Návrh na umiestnenie malých turistických zariadení, ako sú útulne, observatóriá fauny a flóry, lavičky, upravené pramene pitnej vody, orientačné značenie atď.; (8) V diagrame uveďte začiatok a koniec navrhovaných opatrení, v prípade bodového záznamu pridajte príslušné atribúty;
  - Tabuľkové poradie informácií z terénu bude zodpovedať čiarovému diagramu a mape - rovnaké označenie identifikovaných nálezov a ich umiestnenia na čiarovom diagrame;
  - Popis jednotlivých opatrení pre jednotlivé lokality. Odhadovaný rozsah jednotlivých opatrení v sledovanom úseku;

Príklad: atribúty na úseku KM 60 875 - KM 60 975, trasa: Ruský Potok - Runina, katastrálne územie: Runina, druh stavebných prác: novostavba, geotechnické údaje: bez erózie, povrch vozovky: priepustná konštrukcia, odvodnenie: drevené bloky 2x, vpravo - priekopa dl. 100 m, priemerný pozdĺžny sklon: + 2,8%, priečny sklon: stredný 5%, sklon terénu: 28 °, vlastníctvo / správa: LPM Ulič, ochrana prírody

a permakultúrne riešenie: 3x rešpektovať polohu stromu č.39, 40,41 - súradnice gpx, objekty: oporný múr dl.3 m, prameň vody - studňa, turistické vybavenie: križovatka s cyklotrasou č. 8867.

- Textová časť bude spracovaná v tabuľkovej podobe a jej údaje a ich označenie budú zodpovedať samotnému čiarovému diagramu. V prípade zistení ako napríklad prameň vody, významný strom, zosuv pôdy atď., vás požiadame o uvedenie súradníc vo formáte .gpx.

2.4. Grafická časť bude obsahovať:

- Jasnú situáciu M 1:50 000 - Mapu širších vzťahov - napojenie na existujúce cestné a turistické zariadenia;
- Schematickú mapu - čiarový diagram - graficky zobrazený zoznam technických a projekčných opatrení na trase tak, aby každému navrhnutému stavebnému riešeniu a opatreniu bol pridelený identifikačný kód, ktorý bude zodpovedať tabuľkovej podobe čiarového diagramu a jeho atribútom;
- Schematickú mapu navrhovaných technických a stavebných opatrení - prehľad navrhovaných stavebných opatrení podľa jednotlivých úsekov trasy - navrhované povrchy, základné priestorové prvky a hlavné objekty;
- Katalóg výkresov typických navrhovaných konštrukčných riešení zahŕňajúci:
  - Vzorové prierezy podľa typu navrhovaného krytu vozovky, konštrukčných vrstiev a kompozičných prvkov a geomorfologických znakov terénu - napríklad v súvislosti s typickým sklonom svahu;
  - Vzorové výkresy pre plánovanie vodohospodárskych opatrení na trase;
  - Vzorové úseky na zabezpečenie navrhovanej čistoty trasy - s ohľadom na požiadavky jej používateľov;
  - Ukážku priečného a pozdĺžneho rezu priepustu pomocou miestnych prírodných materiálov - na odtok povrchovej vody z telesa cesty, priekopový systém;
  - Mapu návrhu umiestnenia malých turistických zariadení – rozhľadne, odpočívadlá, toalety;
  - Mapu výrubu stromov a kríkov v tele trasy a tiež stromov, ktoré sa odporúča ponechať a prispôbiť jej;
  - Mapu hlavných prepojovacích bodov - značky zabezpečenia trasy s ohľadom na identifikované rizikové faktory;
  - Modelové výkresy terénnych úprav, štruktúr a prvkov rešpektujúcich ľudskú starostlivosť, chránenú prírodu a krajinu, založenú na permakultúrnom dizajne a udržateľnosti;
  - Ostatné, ktoré vzniknú počas prípravy a terénneho výskumu.
- Grafická časť bude taktiež obsahovať návrh technického riešenia existujúcich trás potrebný na celkové zjednotenie cyklistickej infraštruktúry.

3. Zhodnotenie alternatív

- 3.1. Bude obsahovať súhrnné vyhodnotenie a navrhované opatrenia pre najmenej dve variantné trate rekreačného turistického chodníka.

- 3.2. Jeho súčasťou bude aj súhrnná tabuľka z prieskumov, posudkov návrhu obnovy a rekonštrukcie existujúcich trás a ich zistení pre jednotlivé varianty a obnovy a rekonštrukcie existujúcich trás s prihliadnutím na už navrhnuté trasy na cyklomagistrále, ako aj napojenie na existujúce pešie a cyklistické trasy, súhrnnú tabuľku podľa jednotlivých úsekov, druhy navrhovaných opatrení a katastrálnych území, orientačný výkaz výmer.
- 3.3. Multikriteriálna analýza navrhovaných alternatív - dodávateľ si môže navrhnuť vlastný postup. Výsledok musí brať do úvahy posúdenie realizovateľnosti stavby s ohľadom na rozsah, legislatívne a majetkové vzťahy, environmentálne požiadavky a využitie územia, technickú náročnosť stavebných opatrení a orientačné vyčíslenie nákladov. Na základe multikriteriálnej analýzy sa klient rozhodne, ktorý variant riešenia alebo kombinácia riešení sa stane podkladom pre ďalšie stupne projektovej dokumentácie.
- 3.4. Ekonomická správa - bude obsahovať odhadované orientačné rozpočtové hodnotenie efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov s ohľadom na predpokladané využitie turistického chodníka.
- 3.5. Žiadame, aby bola dokumentácia vyhotovená v štyroch tlačенých kópiách a v digitálnej podobe v nasledujúcich formátoch: PDF, DOC, XLS, DWG, JPG, SHP podľa charakteru príslušnej časti dokumentácie.
- 3.6. Hlavným výstupom technickej štúdie bude podklad pre výber finálnej verzie správy rekreačných trás.

Okrem prípravy technickej štúdie požadujeme aj výkon odborného autorského dozoru.

Lehota na spracovanie technickej štúdie je 7 mesiacov od dátumu účinnosti zmluvy.

Požadovaný rozsah dokumentácie pre územné rozhodnutie:

Požadovaný rozsah dokumentov požadovaných pre územné rozhodnutie bude obsahovať popisnú časť, ktorá obsahuje:

1. Sprievodnú správu;
2. Technickú správu, popisujúcu charakteristiku územia a jeho vplyv na návrh stavby, vhodnosť pozemku, použité mapové podklady, súčasný stav a základné údaje o stavbe. Hlavná časť je popisom technicko-organizačného riešenia stavby:
  - Opis a plánované využitie rekreačnej trasy - turistického chodníka;
  - Priestorové vedenie trasy, križovatky, úrovňové križovatky - základné technické parametre vrátane odôvodnenia ich umiestnenia;
  - Zemné teleso, cestné konštrukcie a stavebné objekty;
  - Rozsah zemných prác;
  - Odpočívadlá a ďalšie doplnkové vybavenie na rekreačnej trase;
  - Návrh organizácie výstavby.
3. Výkresy obsahujúce nasledujúce položky:
  - Jasná situácia M = 1: 50 000;

- Konštrukčná situácia M = 1: 10 000;
  - Ortofotomapa M = 1: 10 000;
  - Vizualizácie - významné alebo charakteristické objekty;
  - Prierezy - pozdĺžne rezy v primeranej mierke, prierezy vzorky M = 1: 100, prierezy po 100 m v M = 1: 200;
  - Križovatky - zreteľné nákresy lávok cez vodné toky alebo brody, drevené chodníky na stĺpoch v zamokrených alebo mokradových oblastiach (pôdorys, pozdĺžny rez, prierez) so zakreslením existujúcich alebo preložených inžinierskych sietí;
  - Súvisiace stavebné objekty v primeranom rozsahu a mierke, napr. rozchodnice, oporné alebo rámové múry atď. obsahujúce koordinačnú situáciu v M 1: 1000, 1: 2 000, pozdĺžny rez vo vhodnej mierke, geotechnický pozdĺžny rez vo vhodnej mierke, prierezy vzoriek M 1: 50, 1: 100, schéma bezpečnostných stavebných úprav, schéma odvodnenia budovy;
  - Odpočívadlá M = 1: 1000;
  - Demolácia – búracie práce - uveďte číslo parcely a prípadne popis objektov.
4. Podklady a prieskumy, ktoré sa zameriavajú na orientačný inžiniersko-geologický prieskum, hydrologický alebo hydrogeologický prieskum, geologický prieskum, inventarizáciu a sociálne hodnotenie biotopov európskeho a národného významu, inventarizáciu a sociálne hodnotenie drevín rastúcich v lese a mimo lesa - stručný súhrn poznatkov z Technickej štúdie), topografie a výškové body priľahlého územia M = 1: 1000, alebo geodetický protokol.
  5. Dokumenty, vrátane zápisníc zo stretnutí a vyjednávania, vyhlásenia.
  6. Predbežný rozpočet.
  7. Vlastnícke vzťahy k pozemkom, majitelia, katastrálne územia.
  8. Dokumentácia k odvozu pôdy z PPF a LPF so sprievodnou správou, výkresy, prehľad M = 1: 10 000, v katastrálnej mape M = 1: 2000, výpočet poplatkov za trvalé a dočasné zamestnanie LPF; tabuľky - celková výmera pozemku podľa druhu a katastrálneho územia, zoznam výmery lesných pozemkov.
  9. Dokumentácia k majetkovému a právnomu vysporiadaniu s geometrickými plánmi ako podkladom k vkladu a majetkovému vysporiadaniu, geodetická správa o vlastníckych pomeroch, mapové podklady M = 1: 2000 a tabuľky s prehľadom rozsahu využívania pozemkov vlastníkmi.
  10. Vyhodnotenie dopadu výstavby na životné prostredie.

Rozsah spracovania je v súlade so zákonom č.50 / 76 Zb. a TP 03/2006.

Žiadame, aby bola dokumentácia vyhotovená v šiestich tlačенých vyhotoveniach a v digitálnej podobe v nasledujúcich formátoch: PDF, DOC, XLS, DWG, JPG, SHP podľa charakteru príslušnej časti dokumentácie.

Termín na spracovanie projektovej dokumentácie pre územné rozhodnutie je 3 mesiace od rozhodnutia klienta zvolí finálny variant trasy nových úsekov. Inžinierska činnosť je naplánovaná na 3 mesiace od vypracovania DUR a autorský dozor počas celého konania.

Požadovaný rozsah projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie v detaile realizačného projektu

Základný obsah DSP určuje vyhláška Ministerstva životného prostredia č. 453/2000 Z. z. DSP musí obsahovať samostatnú prílohu o súlade s podmienkami EIA IB a opatreniami na ochranu životného prostredia s podrobnosťami primeranými stupňu dokumentácie. Pri spracovaní dokumentácie je potrebné dodržať najmä toto:

- dokumenty a požiadavky staviteľa;
- podmienky územného rozhodnutia;
- dokumentáciu pre územné rozhodnutie;
- výsledky vlastných a stiahnutých prieskumov;
- príslušné technické a právne predpisy a normy;
- všetky zmluvné dojednania;
- rozhodnutie o trvalom vyňatí pôdy z PPF a LPF;
- majetkové vyrovnanie (spätné odkúpenie a vyvlastnenie).

Slovná časť bude obsahovať:

1. Sprievodnú správu.
2. Súhrnnú technickú správu s nasledujúcimi zložkami:
  - Charakteristika oblasti výstavby;
  - Urbanistické, architektonické, dopravné a stavebné technické riešenie budovy;
  - Hlavné stavebné práce ako zemné práce, cesty, križovatky, odvodnenie s dopadom na podzemné a povrchové vody, realizácia prístupu na stavenisko, odpadové hospodárstvo, zariadenia na stavenisku, zemné práce atď.
3. Stavebné objekty - podrobná technická správa v rozsahu potrebnom pre realizáciu stavby, popisujúca súčasný stav a novonavrhovaný stav vrátane riešení spôsobu prístupu k objektom zasahujúcim do projektu (napr. prienik s motorovou dopravou v prípade vstupov do objektov, prechod poľnohospodárskych vozidiel cez cyklotrasu, v prípade lesných ciest prejazd lesných vozidiel cez cyklotrasu, v prípade hrádzí prechod servisného zariadenia).

U všetkých objektov odôvodnenie objektu, jeho umiestnenia (katastrálne územie, v prípade prechodu viacerými katastrálnymi územiami; prístup k úseku alebo budove počas výstavby, základné informácie o budove (rozmery, dĺžka, stavba cesty, materiál a profil) odvodňovacích zariadení, ak je to potrebné alebo iné zaujímavé alebo charakteristické informácie o budove resp. objekte.

4. Stavebné náklady - súhrn rozpočtu, rozpočty jednotlivých stavebných objektov, výkaz výmer.
5. Dodatočnú projektovú dokumentáciu, ak sa vyžaduje (napr. búracie práce, hydrogeologický posudok, geologický posudok, projekt rekultivácie ornej pôdy, lesná pôda, oporný múr, oploštenie, statický posudok atď.).

Grafická časť bude obsahovať:

6. Jasnú situáciu v M 1:50 000;
7. Celkovú situáciu v M 1:10 000;
8. Situáciu podľa katastrálnej mapy v M 1: 1 000;
9. Pozdĺžny rez v M 1:10 000 / 1 000;
10. Ortofotomapu v M 1:10 000;
11. Ortofotomapu v M 1: 2 000;
12. Vizualizácie zobrazujúce koordináčne výkresy v M 1: 1 000;
13. Dokumenty a výkresy objektov;
14. Dokumentáciu meračských prác - Účelovú mapu a profily, vytyčovaciu sieť, usporiadanie priestorovej polohy, podklady pre geometrické plány;
15. Dokumentáciu k majetku - právne vyrovnanie - výkresy: Geometrické plány, Geometrické plány na vyznačenie vecného bremena (inžinierske siete), situácia vo vlastníctve pozemkov;
16. Výkres popisujúci situáciu v priereze / objekt v základni;
17. Grafickú časť geometrického plánu (stav KN + PK) s uvedením jeho čísla, parcelného čísla, katastrálnej hranice s názvom katastrálnych území, katastrálne územie (územia) vyznačené v popise každého výkresu, osi a rozmiestnenie objektu, mierku, označenie svetových strán; v priloženej tabuľke zoznam dotknutých pozemkov (trvalé užívanie, dočasné užívanie, užívanie do jedného roka, vecné bremená) v mierke od M = 1: 500 do 1: 5 000 (podľa rozsahu objektu tak, aby bol výkres čitateľný). Výkres tvorí základ pre uzatváranie nájomných zmlúv s vlastníckmi alebo správcami pozemkov.

Dokumentácia na trvalé a dočasné presídlenie z poľnohospodárskeho pôdneho fondu (PPF) a lesného pôdneho fondu (LPF), ktorá obsahuje:

1. Dokumentáciu na trvalé a dočasné vyňatie pôdy z PPF - podľa vyhlášky č. 508/2004 Z. z., ktorá sa vzťahuje na čl. 27 zákona č. 220/2004 Z. z. O ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy.
2. Dokumentáciu na trvalé alebo dočasné vyňatie pôdy z LPF vypracovanú v súlade so zákonom 326/2005 Z. z. o lesoch. Bude obsahovať sprievodnú správu, grafickú časť a prehľadné tabuľky, v ktorých budú uvedené nasledujúce položky:
  - Prehľad snímok krajiny z LPF - trvalé územie;
  - Prehľad pozemných snímok z LPF - dočasná oblasť a oblasť do 1 roka;
  - Celková výmera lesných pozemkov podľa katastrálnych území doplnená plánom stavby (trvalé a dočasné plochy);
  - Bude obsahovať výpočet poplatkov za odstránenie lesa (znalecký posudok).

Dokumentácia k prieskumu.

Vplyv výstavby na životné prostredie.

Predbežný rozpočet na neformálne použitie zahŕňajúci ocenenie jednotlivých stavebných objektov a prevádzkových súborov stavby a na formálne využitie s uvedením rozlohy objektov pre účely verejného obstarávania.

Vyvolané investície ponúkajúce podrobné technické riešenie vyvolaných investícií musia byť súčasťou dokumentácie pre stavebné povolenie. Dokumentácia bude tvoriť samostatnú prílohu. V prípade riešenia vyvolanej investície sa táto dokumentácia spracuje osobitne. Musí obsahovať stanovisko vlastníka zariadenia resp. objektu.

V prípade prerozdelenia inžinierskych sietí a za predpokladu, že ich zabezpečí vlastník zariadenia, je potrebné uviesť tento fakt aj v projektovej dokumentácii.

Požadujeme, aby bola dokumentácia vyhotovená v ôsmich tlačенých kópiách a v digitálnej podobe v nasledujúcich formátoch: PDF, DOC, XLS, DWG, JPG, SHP podľa charakteru príslušnej časti balíka. Lehota na spracovanie projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie je 3 mesiace od nadobudnutia právoplatnosti územného rozhodnutia. Inžinierska činnosť a stavebný poriadok na účely stavebného povolenia je 3 mesiace od vypracovania DSP a uvažuje sa aj s autorským dozorom.

3. ETAPA: PROJEKTOVÁ DOKUMENTÁCIA PRE MENŠIU TURISTICKÚ INFRAŠTRUKTÚRU POZDĽŽ CELEJ TRASY

Projektová dokumentácia prvkov drobnej turistickej infraštruktúry na celom okruhu bude obsahovať prípojky v rozsahu odhadovanom na 100 km. Pre túto etapu požadujeme vypracovanie projektovej dokumentácie k ohláseniu drobnej stavby. Skladá sa z dvoch hlavných segmentov:

1. Vypracovanie PD pre objekty turistického vybavenia, napríklad v živej prírode, odpočívadlách a toaletách;
2. Vypracovanie PD na osadenie orientačného značenia turistického chodníka Poloniny Trail a jeho napojenie na existujúce cyklotrasy a turistické trasy v cieľovom území Národného parku Poloniny a okresu Snina.

Projektová dokumentácia pre objekty turistického vybavenia, pozorovacie stanovišťa živej prírody, odpočívadlá a toalety.

Na základe architektonického návrhu schváleného v súlade s Technickou štúdiou bude vypracovaná projektová dokumentácia na vyhlásenie drobnej stavby pre každú budovu osobitne. Technické podrobnosti uvedené v projektovej dokumentácii musia zodpovedať okolitému prostrediu, s maximálnym využitím miestnych zdrojov, ako je drevo, kameň, pričom ich umiestnenie nebude vytvárať prekážku pre zvieratá a rastliny. Je zvlášť potrebné riešiť nakladanie s odpadmi v lokalitách pozorovacích stanovišť a miest odpočinku tak, aby boli neprístupné pre zvieratá, najmä pre veľké mäsožravce, ako sú medvede.

Návrh a umiestnenie toaliet v Národnom parku Poloniny musí zodpovedať prísnyh zásadám ochrany prírody ako aj následnému nakladaniu s biologickým odpadom a jeho zneškodňovaniu.

Jednotlivé budovy - objekty nesmú presahovať rozmery 25 metrov štvorcových.

Súčasťou PD bude aj dokumentácia ohlásenia drobných stavieb a ich umiestnenia v katastrálnej mape. Celkový počet pozorovacích stanovišť - rozhľadní: 4 ks, počet oddychových zón a lavičiek - 20 ks, toalety - 10 ks.

Požadovaný rozsah:

- V súlade so stavebným zákonom a platnou legislatívou bude vypracovaná projektová dokumentácia na účely ohlásenia drobnej stavby pre navrhované a schválené typy malého turistického vybavenia – rozhladní, toaliet, odpočívadiel.

Vypracovanie projektovej dokumentácie na osadenie orientačného značenia turistického chodníka Poloniny Trail a jeho napojenie na existujúce cyklistické a turistické trasy v cieľovom území Národného parku Poloniny a okresu Snina.

Zjednodušená projektová dokumentácia bude obsahovať: hlavné charakteristiky trasy, priestorové usporiadanie trasy, súradnicový systém a výškový profil, popis vlastníckych práv k nehnuteľnostiam, na ktorých sa plánuje umiestnenie označenia pozemku, zoznam dotknutých subjektov, umiestnenie a rozsah označenia.

Pre cyklistické trasy bude potrebný ich popis, umiestnenie a zobrazenie cyklistických značiek, ktoré bude v súlade s STN 01 8028 Cykloturistické značenie a STN 018025 Turistické značenie.

Požadovaný rozsah:

- Predpokladaný rozsah značenia hlavného okruhu vrátane spojovacích úsekov od centra regiónu Snina - smer Stakčín. Odhad asi 100 km;
- Odhadovaný rozsah ďalších peších a cyklistických trás okolo hlavného okruhu je odhadom približne 200 km. Jedná sa o existujúce cyklistické a turistické trasy, ktoré sa napájajú na hlavný okruh. Vzhľadom na nadchádzajúce nové zistenia povoľujeme odchýlku +/- 10% z celkovej navrhovanej dĺžky;
- PD na účely ohlásenia drobnej stavby a orientačné pokyny;
- Inžinierska činnosť;
- Autorský dozor.

4. ETAPA: POŽIADAVKY NA PRÍPRAVU SÚHRNNEJ TECHNICKEJ SPRÁVY (STS) NA VÝSTAVBU TURISTICKÉHO CHODNÍKA POLONINY TRAIL

Správa bude pozostávať z niekoľkých častí, ktoré uvádzame nižšie:

Slovná časť bude obsahovať Súhrnnú technickú správu (STS) s komplexným prehľadom technických riešení budovania infraštruktúry turistického chodníka Poloniny Trail:

- Celkový stav pripravenosti projektového zámeru, ktorý bude obsahovať všetky aktuálne údaje podľa stupňa pripravovanej PD, prípadne realizovanej infraštruktúry na trase turistického chodníka Poloniny Trail;
- Kvantifikáciu technických opatrení na výstavbu celého rekreačného turistického okruhu vrátane plánovaných prepojení s ohľadom na predpokladané požiadavky používateľov vrátane cyklistov, chodcov, bežcov, bežkárov atď.;
- Zhrnutie technických požiadaviek z hľadiska rozsahu navrhovaných technických opatrení, budov, umiestnenia drobnej turistickej infraštruktúry;

- Zoznam ekosystémových opatrení a prvkov zohľadňujúcich environmentálne citlivú oblasť, výskyt chránených druhov, stupeň ochrany prírody;
- Všetky spojenia s inou turistickou infraštruktúrou, cyklistickými a turistickými chodníkmi;
- Kvantifikáciu finančnej náročnosti prác podľa katastrálnych území, podľa typu stavebných opatrení;
- Zhrnutie vlastníckych vzťahov v rámci plánovanej infraštruktúry turistického chodníka Poloniny Trail.

Okrem toho bude správa obsahovať aj výstupy z inej projektovej dokumentácie, ktorá už bola ukončená v čase projektových prác alebo sa paralelne pripravuje. Môže ísť o (1) úsek vybraný na modernizáciu medzi obcami Ruské - Smrekovica a (2) úseky nových cyklotrás Snina - Stakčín a Ulič - Uličské Krivé. Objednávateľ: Prešovský samosprávny kraj, zhotoviteľ: Vodales, s r.o., Zvolen.

Grafická časť bude obsahovať:

- Celková situácia pripravenosti PT v mierke M 1:50 000;
- Celkovú situáciu technických opatrení turistického chodníka Poloniny Trail v mierke M 1:50 000;
- Celkovú situáciu v zozname ekosystémových opatrení turistického chodníka Poloniny Trail v mierke M 1:50 000;
- Celkovú situáciu pripojenia k inej turistickej infraštruktúre turistického chodníka Poloniny Trail v mierke M 1:50 000;
- Vizualizáciu - umiestnenie navrhovaných technických opatrení a drobnej turistickej infraštruktúry na reálne fotografie - ukážky pre chodníky, pozorovacie miesta - observatóriá, odpočívadlá, ukážku orientačného značenia.

FORMÁLNE POŽIADAVKY PRE ZHOTOVITEĽA POČAS PRÍPRAVY PROJEKTOVEJ DOKUMENTÁCIE:

- Technické riešenia stavby budú rešpektovať príslušné technické a právne predpisy a normy a musia byť hospodárne z hľadiska realizácie, ako aj z hľadiska prevádzky a údržby;
- V projektovej dokumentácii budú zapracované všetky odôvodnené požiadavky a podmienky z vyjadrení a rozhodnutí orgánov štátnej správy, orgánov samosprávy a správcov sietí;
- Všetky prílohy jednotlivých častí dokumentácie potvrdí odborne spôsobilá osoba v príslušnom odbore v súlade s platnými predpismi;
- S cieľom znížiť vplyv stavby na životné prostredie budú v projektovej dokumentácii navrhnuté kompenzačné a eliminačné opatrenia;
- Bude pripravená a spracovaná dokumentácia pre účely možných odchýliek od technických riešení a od platných noriem a predpisov;

- Bude vypracovaný návrh predpokladaného časového harmonogramu stavebných prác, plán organizácie výstavby (POV);
- Počas vypracovania projektovej dokumentácie budú navrhované technické riešenia prerokované s príslušnými orgánmi a organizáciami vrátane správcov inžinierskych sietí a ďalších budúcich vlastníkov alebo správcov stavebných objektov, po ktorých bude nasledovať zapracovanie odôvodnených požiadaviek a pripomienok. Rokovania zvoľá zhotoviteľ v spolupráci s objednávateľom;
- Projektant projektovej dokumentácie zvoľá pracovné stretnutie do 45 dní od dátumu nadobudnutia platnosti zmluvy, aby informoval a vyhodnotil postup v príprave projektovej dokumentácie. Rovnako vyvolá stretnutie aj v prípade, ak zhotoviteľ kedykoľvek zistí dôvody, ktoré by mohli viesť k oneskoreniu v období plnenia (napr. príčina oneskorenia spôsobeneho príslušnými orgánmi, úradmi, dodávateľmi energií, verejnými službami atď.);
- Projektant predloží klientovi - objednávateľovi resp. jeho zástupcom koncepciu jednotlivých etáp PD na kontrolu a pripomienkovanie najneskôr 14 dní pred termínom dodania dokumentácie a na dobu 5 pracovných dní;
- Účasť projektanta je nevyhnutná v stavebnom konaní, prípadne iných rokovaniach týkajúcich sa predmetnej stavby, a to aj po uplynutí termínu dodania predmetnej dokumentácie, ak ho na to klient - objednávateľ vyzve.

OBR. 15 Ilustratívny príklad vzhľadu turistického chodníka Poloniny Trail

Zdroj: runningmagazine.ca

PRÍLOHA č. 2:

ČASOVÝ PLÁN IMPLEMENTÁCIE PROJEKTU PODĽA ETÁP

Navrhovaný časový plán je len predbežný a v priebehu implementácie projektu sa môže zmeniť.

Na účely lepšej prezentácie je čas potrebný na realizáciu jednotlivých aktivít v rokoch 2020 a 2021 rozdelený na mesiace a v období od roku 2022 na kvartály. Tmavo sfarbené bunky v nasledujúcich tabuľkách predstavujú hlavné úlohy a svetlo sfarbené bunky predstavujú ich čiastkové úlohy.

Podrobný časový plán rozdelený na týždňové úseky je k dispozícii v osobitnom spise v držbe tímu PSK.

ETAPA 2: STARINA-RUSKÉ (REKONŠTRUKCIA EXISTUJÚCICH ÚSEKOV)

#	Activity	2020 (mesiace)						2021 (mesiace)												2022 (kvartály)				2023 (Q)			
		6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	1	2	
1	Výber projektového konzultanta																										
	Príprava zadávacích podmienok (ToR)																										
	Určenie hodnoty zákazky na základe 3 cenových ponúk																										
	Proces verejného obstarávania																										
	Zazmluvnenie																										
2	Príprava dokumentácie pre stavebné povolenie (DSP)																										
3	Environmentálne povolenia vrátane EIA a NATURA 2000																										
4	Vysporiadanie pozemkov s LPM Ulič, š.p. (nájomná zmluva týkajúca sa predmetnej cesty)																										
5	Zverejnenie ohlásenia stavebných úprav																										
6	Príprava návrhu na financovanie																										
7	Predloženie návrhu na financovanie																										
8	Obstaranie stavebných prác																										
	Príprava ponuky																										
	Proces verejného obstarávania (určenie predpokladanej hodnoty zákazky, ex ante kontrola na ministerstve, verejné obstarávanie, druhá ex ante kontrola na ministerstve, zazmluvnenie)																										
9	Stavebné práce																										

ETAPA 3: OSTATNÉ ÚSEKY*

#	Aktivity	2020 (mesiace)						2021	2022 (kvartály)				2023 (kvartály)				2024	2025
		6	7	8	9	10	11		12	1	2	3	4	1	2	3		
1	Proces verejného obstarávania																	
	Príprava zadávacích podmienok (ToR)																	
	Určenie hodnoty zákazky na základe 3 cenových ponúk																	
	Proces verejného obstarávania																	
	Zazmluvnenie																	
2	Príprava projektového balíka																	
	Príprava dokumentácie pre územné rozhodnutie (DUR)																	
	Príprava dokumentácie pre stavebné povolenie (DSP)																	
3	Environmentálne povolenia vrátane EIA a NATURA 2000																	
4	Proces vysporiadania pozemkov																	
	Slovenský pozemkový fond (vypracovanie odborného stanoviska (2-3 týždne), schválenie zastupiteľstvom PSK, následné rozoslanie stanovísk, rozhodnutí, geometrických plánov a územného plánu SPF, ktorý sa bude realizovať po doručení uvedených dokladov)																	
	Ďalšie štátne inštitúcie (VVS, LPM, obce) - nájomné zmluvy (cena, vytyčenie pozemkov, účel nájmu, údržba stavieb, atď.), príprava a podpis zmlúv																	
	Súkromní vlastníci - odsúhlasenie finálnej verzie trasy obecnými zastupiteľstvami, stretnutie s dotknutými vlastníkmi, jednanie o spôsobe vysporiadania (prenájom/kúpa)																	
5	Vydanie stavebného povolenia (30 až 60 dní, plus 15 dní na nadobudnutie platnosti)																	
6	Verejné obstarávanie na stavebné práce																	
	Príprava ponuky																	
	Proces verejného obstarávania (určenie predpokladanej hodnoty zákazky, ex ante kontrola na ministerstve, verejné obstarávanie, druhá ex ante kontrola na ministerstve, zazmluvnenie)																	
7	Stavebné práce																	

* Podrobnosti sú zobrazené na mape

POZNÁMKY

- 1 Slovakia Catching-Up Regions: Odomknutie endogénneho potenciálu cestovného ruchu Národného parku Poloniny a okresu Snina v Slovenskej republike. Svetová banka. 2019.
- 2 Správa z hĺbkového auditu (Due Diligence) týkajúca sa budovania chodníka Poloniny Trail. World Bank Publication, 2019.
- 3 United Nations World Tourism Organization, Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers (UNWTO Publications, 2005), 11-12, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284408214>.
- 4 United Nations World Tourism Organization, A Practical Guide to Tourism Destination Management (UNWTO Publications, 2007), <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284412433>.
- 5 Tamtiež.

